

Hea Kodanik

EMSLi ajakiri kodanikuühiskonnast

nr 1 (69)

suvi
2016

**Mägesid liigutavad inimesed,
mitte organisatsioonid**

Ära organiseeru, vaid osale

“Kaasamine, kaasamine ja veel kord kaasamine” – mantra, mida viimastel aastatel aina enam korratakse ja nõutakse. Kõige keskel on sageli (riigi)ametnik(kond), kes kaasamise ja mittekaasamise rägastikus ellu jääda püüab. Millisel väljal see ametnik siis tegutseb ja kuidas võiks kaasatavad tema pilgu läbi paista?

Esiteks, huvikaitseorganisatsioonid. Ühetaolise murega inimesed koonduvad katusorganisatsioonide, kes võtab endale ühise esindushääle. Ametnik üldiselt teab oma valdkonnas selliseid organisatsioone, peab neid esinduslikuks ja on nendega pikaajalises suhtes. Koostöö jaoks mõtleb ametnik välja erinevaid töögrupe, komisjone ja kohtumisi. Enamasti on asi hoolimata üksikutest pinevatest hetkedest ratsionaalne ja arusaadav. “Linnuke” on nii kaasamise kui ka huvide kaitse kastikesse tehtud.

Teiseks, *lobby*-grupid. Enamasti on nad konkreetse idee või projekti teenistuses. Väga sageli on küsimus rahas, enamjaolt ei huvita neid laiem probleemide ring ja prioriteedid või pakutava idee ratsionaalsus. Otserünnak, haarang tiibadelt, partisanisõda, luure ja mõjuagendid – kõik läheb käiku. Hea eesmärgi nimel loomulikult. Ametnik selgitab, pareerib, ründab vastu, ignoreerib. Kõik sõltub taktikast ja hetkelisest võimujaoitusest. Lahinguid või-

detakse ja kaotatakse – sõda kestab edasi.

Kolmandaks, *“ad hoc”*-grupeeringud. Tavaliselt tekivad sellised inimeste ühendused mingi konkreetse nähtuse poolt või vastu, ametniku arvates enamasti vastu. Kantuna „*not in my backyard*“ ideest, suudetakse oma ridadesse mobiliseerida kogukond, aga ka sotsiaal- ja muu meedia, olgu tegu siis hooldekodu, süstlavahetuspunkti või maantee rajamise või millegi muu häirivaga. Tavaliselt on sellisel liikumisel paar-kolm tugevat liidrit, ilma kellela ei toimu tegelikult suurt midagi. Grupi probleem on üldiselt arusaadav, kuid keda nad täpselt esindavad, kuidas nad mandaadi võtsid ja mismoodi nendega kokku leppida, on enamasti hägused küsimused. Reageering on tavaliselt tingitud ametniku hooletusest ehk õigel hetkel “mittekaasamisest” või siis grupi enda liikmete uuenemisest. Vestluspartnerina võetakse nad kahtlemata (mõneks ajaks) laua taha. Kui tegemist on püsivama probleemiga, siis võib juhtuda, et sellest areneb mõistev koostöö.

Viimaseks, sotsiaalmeedia hüsteerikud. Siin on tegemist mõtteviisiga, et kõige parem moodus oma muret lahendada on rünnak Facebooki vahendusel. Ahastava säutsu püüab kinni mõni murelik kodanik (veel parem, kui ajakirjanik või poliitik)

ning konkreetse inimese kaasust asutakse korraldama selle kõige tagumisest otsast. Kõige parem on äsada kohe kõige võimsamale, milleks enamasti on meie peades riik. Sageli tuleb selle arutelu käigus välja, et lahendused on tegelikult olemas või juba rakendunud. Aga diskussioon kerib aina edasi. Ametniku vaates on tegemist kontrollimatu ja ebameeldiva olukorraga, kuid samas unustatakse, et kuskil on olnud mingi mõistmatuse säde, mis selle leegi süütas. Sellised juhtumid vaibuvad kiiresti, nagu sotsiaalmeediale kohane. Heal juhul saab ka mõne rumala augu kinni traageldada.

Kaasamise areenil tegutsejate seltskond on kahtlemata oma liigirikkuses veelgi kirjum kui kirjeldatud. Mõlemal poolel. Kahaneva rahvaga Eestis ei ole meil tegelikult luksust erinevatest pooltest rääkida. Tee on lahti, sest kaasamise rindel käib vilgas tegevus ja ametnikud on enda loodud sillapeade kaitsmisest loobumas. Kui arutelu on mõlema valmidus arvestada lisaks praktilistele detailidele suurt pilti ning suutlikkus jääda laua taha ka probleemide korral, siis on kõik hästi. Sest lõpuks loeb vaid hea idee ja võime see õigel ajal ära tunda. Head kaasamist!

RAIT KUUSE

Sotsiaalministeeriumi asekancler

Halba kodanikku pole olemas!

Arusaam, et oluliste muutuste saavutamiseks peavad kodanikud olema mingil moel organiseerunud, on meile sügavale sisse juurdunud. Kuid organisatsioonidega on üks igavene häda: neid on vaja hallata, eestvedajatel tekivad ootused liikmete suhtes (kõik peavad kaasa lööma!) ja paljud inimesed lihtsalt ei taha kuuluda ühtegi organisatsiooni.

On justkui ainult kaks alternatiivi: organiseerunud aktiivne ja mitteorganiseerunud mitteaktiivne inimene. Nii arvas üks kolleeg just natuke aega tagasi, seoses haldusreformi aruteluga, et kohalikel kogukondadel ei peaks mingit olulisemat n-ö institutsionaliseeritud rolli olema, sest siis peavad ju kõik olema aktiivsed, aga tema mingi aktiivik olla ei taha. Kuid tegelikkuses jääb sinna musta ja valge vahele veel üsna palju erinevaid halle kihte.

Kehtiva siseturvalisuse arengukava mantrana korrutatav põhitees "Turvalisus algab igapäevast" võib sagedamini kokkupuutuja lõpuks üsna ära tüüdata. Kuid kõik see, kuidas me igapäev iga päev käitume (nt kas kasutame suitsuandurit või mitte), mõjutab tõesti lõppkokkuvõttes meie elukeskkonda. Mitte ainult siseturvalisuse valdkonnas, vaid kõikjal. Toetus Hooandjas, osalemine Pardirallil või professionaalsete teadmistega oma külaseltsi aitamine muudab tegelikult väga palju. Mitu külaseltsi, muuseas, toimib MTÜde asemel hoopis seltsingutena – st ametlikku organisatsiooni pole üldsegi moodustatud, et keskenduda saaks asjade äratagemisele. Vaata näiteks "Anija lüliti", kus Garaaz48 mõtteviisi kasutades – kõhku heast ideest toimiva prototüübini – lahendati koostöös hulk kohaliku elu probleeme.

Kohalikkooostoo.ee lehel olevatest näidetest paljud, mida Linnalabori ja E-riigi Akadeemiaga eelmisel aastal kogusime, on olulise mõjuga, kuid ilma suurema organiseerumiseta ära tehtud ettevõtmised, näiteks Antsu Invatakso Põlvamaal, mis pakub transpordivõimalust liikumiskustega inimestele, või võrgustik vabatahtlikest "linnaruumihaldjatest" Narva Bright Actions, kes korrastab mänguväljakuid, meisterdab koos lastega lindude pesakaste jne.

Nii et maailma muutmiseks pole esimese asjana vaja luua organisatsiooni. Alustuseks piisab heast mõttest. Ning nendes hallides kihtides ehk väga erinevates osalemise viisides ja nende võimaldamises peitub minu arvates ka lahendus neile, kes soovivad kasvata inimeste aktiivsust.

MADLE LIPPUS,
vabühenduste liidu nõukogu liige

lk 8

lk 18

lk 38

lk 26

Sisukord

ARVAMUS	lk 2-5
Rait Kuuse, Madle Lippus ja Brigitta Davidjants vaatavad aktivistidele kolmest eri suunast.	
KAANELUGU	lk 8-13
Aktivistid on kadunud? Ei, elagu aktivistid! Mari Öö Sarv otsib põhjust, miks inimesed ühingutega liitumise asemel panustavad miljonil muul moel. Lühidalt: sest nad saavad.	
LESIKA	lk 14-17
Aktivistide välimäär. Sildista kõik oma tuttavad ära!	
VESTLUSRING	lk 18-21
Brigitta Davidjants vestles aktivistidega tänaval ja uuris, mis on eduka aktsiooni saladus. Kogemustest Reidi tee meelevälvadest ja Aitäh-kogukonnast räägivad Tuuli Roosma, Helen Sooväli-Sepping ja Grete Kõrvits.	
GALERII	lk 22-23 ja 44
Kas keegi teine ei võiks aidata? Vaade 13 vajaliku ühenduse tegevusse.	
VÄLISMAA	lk 24-25
Kristina Mänd osales Bogotás rahvusvahelisel kodanikuühiskonna nädalal ja tegi märkmeid, mis muretab globaalset vabakonda ja kuidas see Eestisse ulatub.	
NÄGU NIME JUURDE	lk 26-29
Kõik see aeg, mis reklaamitööst üle jääb, kulub kodanikuaktivismi peale ära, ütleb Juho "Jube Juss" Kalberg. Mari Öö Sarv küsitles, miks ta ametnike segamas käib ja kuidas oma hääle kuuldavaks teeb.	
NÕU JA KOGEMUS	lk 30-33
Kuidas inimesi leida, kaasata ja kõige paremini ära kasutada? Internetist ammutas nõuandeid Brigitta Davidjants, eksperdinõu annab Fontese juht Külli Lilleorg, värske kogemustega täiendab Klelia Peterson.	
NOOR TEGIJA	lk 34-35
Ivan Lavrentjev tutvustab Vladimir Sveti: TEDxLasnamäe korraldajat ja õiguskantsleri nõunikku.	
EMSL	lk 36-37
Siim Tuisk põhjendab vabühenduste riigieelarvest rahastamist, tutvustab rahastamise variraporti tulemusi ja annab lubadusi. EMSLi uudistes suvekoolist, sünnipäevast, nõukogust, mitmekesisusest ja kogukonnapraktika laienemisest.	
EMSLI LIIKMED	lk 38-39
Ühe liikme asemel tutvustame pikemalt loomakaitsjate loodud võrgustikku: ühisosa on ju suur ja koos saab kõvemat häälet teha.	
POOLT JA VASTU	lk 40-41
Kas venekeelseid vabühendusi peaks toetama teistmoodi kui eestikeelseid või piisab lihtsalt venekeelsetest võimalustest?	
PARUSSKI	lk 42-43
Активистидест я осалемисест вене кезлес.	

Hea Kodanik on Eesti ainus perioodiline kodanikuühiskonna häälekandja, mis ilmub koos oma eelkäija EMSLi infolehega 1994. aastast hea ilmaga neli korda aastas ja trükiarv on seekord 3900.

Kõik autorid kirjutavad siin vabatahtlikkuse alusel – tuhat tänu sule- ja pildimeistritele!

Tekstid valis ja toimetas

Mari Öö Sarv | marioeoe@ngo.ee

Kaasa mõtlesid

Brigitta Davidjants
ja EMSLi kontor

Kujunduse tegi

Karl-Kristjan Nigesen | karl@nigesen.ee

Keele eest hoolitses

Katrin Kern | kkern@ut.ee

Iga sõna eest vastutab

EMSL MTÜ, Telliskivi 60a, 10412 Kalamaja
664 5077 | info@ngo.ee | www.ngo.ee

ISSN 1736-7263

Internetis loetav www.ngo.ee (artiklid ükshaaval)
ja www.ngo.ee/heakodanik (kogu ajakiri ja arhiiv)

Paberil leiad ajakirja EMSLi kontorst ja maakondlikest arenduskeskustest ning Tallinna Lennujaama raamatukogust. Oma postkasti saab ajakirja tellida, kui teatud koguse ja kontaktid heakodanik@ngo.ee. Ajakirja jätkuvalt tasuta ilmumist saab ka **toetada** – www.ngo.ee/toeta.

Trükitud keskkonnateadlikus
trükikojas Ecoprint

iku kirjastamist ja levikut rahastab
Kodanikuühiskonna Sihtkapital.

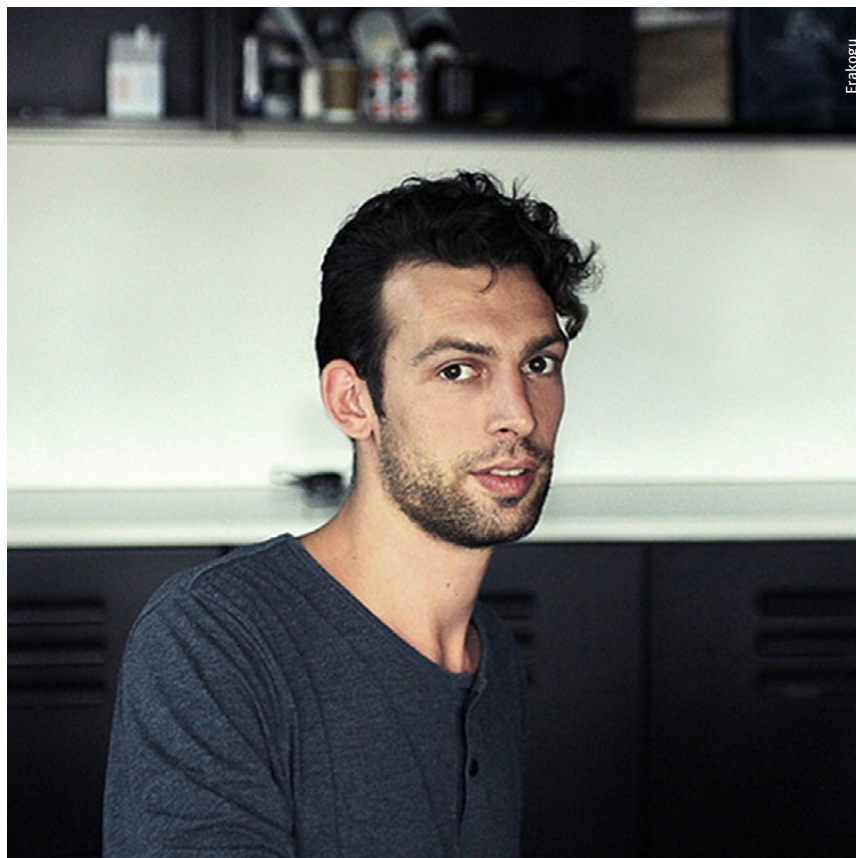

SISEMINISTEERIUM

KÜSK Kodanikuühiskonna
Sihtkapital

KODANIKUÜHISKONNA TOETUSEKS

Illustratsioonid kaanel ja ajakirjas: Tijn Nelemans

Hollandist pärit illustraator Tijn Nelemans (29) töötab oma galeriis Telliskivi Loomelinnakus, mis asub vabaihenduste ühiskontori kõõgi all. Leidsime ta ühiskontori talgupäevalt, varem on ta illustratsioone teinud näiteks Teeme Ära Maailmakoristusele. Rahvusvahelisele klientuurile illustratsioone tehes peab ta Tallinna mõnusalt turvaliseks ja elavaks linnaks, kus elada ja töötada.

Tijni tööd algavad käsitsi joonistatud visanditest, mis töö käigus saavad lõpuks samm-sammult digitaalseteks värvipiltideks. Tema isiklikus loomingus kohtab moonutatud reaalsusest pärit masinaid ja tegelasi. Kommertstööd aga keskenduvad selge ja puhta joonega disainile, mis on nii ilusad vaadata kui ka informatiivsed. Informatiivsust peab ta illustraatoritöös oluliseks, ka meie välimääratud aktivistide juures oli talle oluline, et iga joonistatud aktivist tõesti lugejale-vaatajale oma olemust väljendaks, soenguni välja.

Illustraatoritöö kõrval on tehnoloogiahuvi teda kandnud ka Eesti mängudetööstusesse, ta on olnud osaline ühe nutiseadmetele mõeldud seiklusmängu loovtiimis.

Tijni töid ja tegemisi saad vaadata siin: www.tijnnelemans.com

Kaasamisest ja osalemisest.

Konservatiivse organisatsiooni näitel

“Inimestel lihtsalt pole enam aega. Tollal ei olnud meil pärast tööd midagi targemat teha. Aga nüüd on kõigil omad ärid ja bisnised,” ütles kord üks vanem armeenia kunstnik, kui meenutas, kuidas rahvuskaaslastega 1980. aastate lõpus rahvuskultuuriseltsi moodustama hakkas. Parasjagu valmistas seltsi juhatusele muret see, et noored ei viitsinud enam seltsiga liituda.

Ma ei julgenud temaga päris lõpuni nõustuda – kahtlustasin, et probleem on kusagil mujal. Sest näiteks feministlikku kultuurfestivali korraldades polnud häda ei tegijate kaasamise ega osalejate leidmisega. Kuna tundus, et noorte vähene kaasatus on siinsete rahvuskogukondade jaoks universaalne probleem, siis jõudsin viimaks küsimuse ni: kas rahvusliku kuuluvuse põhjal koondu mine on aegunud?

Võis ju olla nii, ent veelgi tõenäolisem tundus see, et muutunud olid nii aeg kui ka kaasamise moodused ja osalemise põhjused. Sisuliselt näisid omavahel pörkuvat uue ja vana organiseerumise vormid. Diasporaad on pigem klassikaline organiseerumise vorm ning Eesti kogemuse põhjal tundub, et tegutseda eelistatakse enamasti traditsioonilisel kombel: luuakse MTÜ, tehakse põhikiri, lastakse inimesel avaldus kirjutada ja liikmeks astuda jne.

Sellist ametlikku organiseerumisvormi toetab kaudselt ka Eesti riigi integratsioonipoliitika, mis toetab teatud tingimustel rahaliselt rahvusvähemuste kultuuritege-

vusi. See aga tähendab kindlat sanktsioneeritud organiseerumist, kus soositud on teatud tegevused ja kaasamisvormid. Toetuste tõttu muutuvad tegevused piguti formaalseks ning olulisem on rahastajatele n-ö õigete tegevuste ja tulemuste näitamine kui inimesteni jõudmine.

Muide, siinkohal ei taha ma Eesti riigile midagi ette heita. Rahvusvähemuste jaoks pakub siinne kodanikuühiskond suurepäraseid võimalusi. Probleemiks on ka kogukondade endi sisemine dünaamika ja soovimatus tegutseda väljaspool mugavat sissetallatud rada.

Pikapeale kujunes mul teiste rahvusvähemuste noortega suheldes vägisi mulje, et nooremat põlvkonda selline lähene mine enam hästi ei kõneta. Soliidsed põhikirjad ja iseseisvuspäevade pidulikud vastuvõtud ei ole lihtsalt enam atraktiivsed. Seda enam, et rahvuskogukonnad on oma konservatiivsuse tõttu sageli olemuslikult hierarhilised, mõjutades seeläbi eri põlvkondade vahelist dünaamikat ja jõusuhteid.

Ja lõpuks taandus kõik ikkagi sellele, mida rahvuskultuuriühingu liikmesus

inimesele reaalsuses annab. Armeenlaste puhul tundus näiteks, et suurt midagi. Eksisteeris väike aktivistide grupp, kes jälgis, et tähtsamad rahvuslikud pühad saaksid tähistatud ja kirikus teenistused toimuksid. Ja leidis suur hulk neid, kes sündmustele alati kohale tulid ja neil meeleldi osalesid, ent ametlikult ühingusse end kaasata ei lasknud. Sellest võis ka aru saada – ametlik kuulumine tähendaks automaatselt tööd, kohustusi. Ning võibolla oli siin kunstnikuhärral tõesti õigus, kui ta võrdles inimeste hoiatust aastatel 1986 ja 2016.

Ja kui aus olla, siis tundus mulle selline kogukonna kaasamine ja seal osalemine täitsa hea – inimesed teadsid, et ühing on olemas, ning leidsid selle vajalikul hetkel üles. Seeläbi panustasid nad nii ehk naa Eesti ühiskonna mitmekesisusse. Ning selleks polnud ametlikku liitumist tõesti tarvis. Olulisem oli see, et tähtsal sündmusel olid nad Matkamaja saalis või kirikus jumalateenistusel olemas.

BRIGITTA DAVIDJANTS
kodanikuaktivist ja muusikateadlane

RAHVAALGATUSVEEB, **mu arm**

Märtsikuu algusest toimib me e-riigis rahvaalgatus.ee veebileht, miskaudu saab esitada oma argumente mõne ühiskondliku muutuse poolt või vastu ning koguda mõne muutuse jaoks allkirju. See on ka ainus veebikeskkond, kust petitsioonid edasi parlamentile lähevad, kui seadusega nõutud tuhande kodaniku allkirjad nõudmise all koos.

“Esimesed kasutajad on platvormi ise üles leidnud ning saavutanud oma eesmärgi, kogudes lühikese aja jooksul vähemalt 1000 digiallkirja ning saates pöördumise ühe klikiga parlamentile,” ütles Heale Kodanikule projektijuht Maarja-Leena Saar. Ühes kuus külastab algatusveebi Saare sõnul keskeltläbi 15 000 kasutajat. Praeguseks on kaheksast kollektiivsest pöördumisest kaks Riigikogus menetlemises.

Beetaversioonina avalikustatud platvormi oli Koostöö Kogul plaan arendada kasutajatest lähtuvalt ja käigupealt, kuid Saare sõnul töid tehnilised tõrked ja kehv koostöö IT-partneriga õigustatult palju kriitikat. Praeguseks on algatusveeb stabiilne ja endiselt beeta-versioonis, aga põhifunktsioonid (arutelude pidamine, algatuste sisestamine ja digiallkirjastamine ning parlamendile saatmine) töötavad kenasti.

“Lisaks platvormi tehnilise arengu eest hoolitsemisele võtame nüüd luubi alla laiemat teavituskampaania. Üks suur ambitsioon on arendada arutelukultuuri Eestis, kus seisab ees suur töö, sealhulgas koostöö sarnase eesmärgiga organisatsioonide ja üritustega, näiteks Arvamusfestivaliga,” rääkis Maarja-

Leena Saar. Saare sõnul on vajalik kaasata kriitiline mass kasutajaid, keda hakatakse peagi nõustama ja juhendama. Juunis tehtigi töötube Domus Dorpatensis juhtimiskoolis ning unistus on saada Riigikantseleilt toetust vajalikele turundustöödele ja teavitustegevustele, luues sellega pretsedendi avalike osalusplatvormide haldamises.

Ja see pole veel kõik. Suve hakul korraldas rahvaalgatus.ee koos Avatud Eesti Fondi ja CitizenOS.com-i (mis on rahvaalgatus.ee mootoriks) meeskonnaga kahepäevase avatud valitsemise töötoa, kus tehti koos Eesti, Soome, Läti ja teiste maade häkkerite, demokraatiavisionääride ning Riigikogu kantselei inimestega ettevalmistusi CitizenOSi lähtekoodi avalikustamiseks ning arutati põhjalikult läbi rahvaalgatus.ee andmekaitseküsimused

ja kasutajate parem juhendamine. Kokkuvõtet töötoast saab lugeda Koostöö Kogu kodulehel. Igatahes saab platvormi kasutamise hea tava olulist täiendust ning arutelude ja algatuste käivitajatele valmivad põhjalikud juhendid ja videosoovitused, kuidas oma kampaaniat läbi viia.

Ja isegi see pole veel kõik. Saare sõnul töötatakse välja ka annetuskeskkonda, et sarnaselt lätlaste kodanikualgatuste platvormiga ManaBalss.lv koguda algatusveebi kasutajatelt annetusi. Rahvaalgatusveebi arendusplaanides on endiselt ka idee laieneda kohalikule tasandile, võimalusel 2017. aastast.

Rahvaalgatus.ee eellugu:
www.kogu.ee/rahvaalgatusveeb/

KINGIME EESTILE **miljon head kodanikku**

Meil on plaan koos kõigi teiste heade kodanikega kinkida Eestile sünnipäevaks miljon head kodanikku ja sina saad aidata meil hea kodaniku pisikut levitada. Selleks pane lühidalt kirja oma isiklik lugu sellest, miks ja kuidas sa hea kodaniku väärtusi elad.

See võib olla konkreetne lugu sellest, kuidas sus käis see klõps, kus ei suutnud enam oodata, et “keegi ometi midagi teeks”, ja sina olidki see, kes midagi teeb; või siis jutt sellest, miks su jaoks on oluline teha

rohkem kui maksude maksmiseks, õigetest päevadel lipu väljapanemiseks ja omaenda töö-kodu-hobi marsruudil pendeldamiseks vajalik.

Saada oma lugu, no nii 3-4 lõiku pikk, hea kodanik@ngo.ee. Enda pilt lisa ka.

Teiste lugusid saad lugeda ngo.ee artiklite vahvate rubriigist.

Heade kodanike kinkimisest räägime lähemalt 12. augustil kell 16.30 Arvamusfestivalil EV100 alal.

ARVAMUSFESTIVALILE mine terava meele ja keelega

Arvamusfestival toimub neljandat korda 12.-13. augustil Paides, juuli jooksul saate lähemalt tutvuda kavaga ja valida endale meelepärased arutelud. Soovitame mõelda enne festivali sellele, mida tegelikult üks hea arutelu tähendab. Hea arutelu ei sünni iseenesest ning selleks ei piisa ainult huvitavatest arutlejatest, juhust ja

heast teemast. Oluline on ka formaat, osalejate aktiivsus, ettevalmistus ja nende omavaheline kooskõla. Hea Kodanik soovib, et valides endale arutelu, ärge eelistage ainult neid teemasid, millega iga päev tegelete, vaid otsige uut teadmist, uusi kõnelejaid, uusi mõtteid. Tehke eeltööd ja olge ise ka aktiivsed, õelge välja, esitage küsimusi ja argumenteerige vastu.

www.arvamusfestival.ee

NORRA JA EMP uued toetused piiluvad ukse vahelt

Mai lõpus avalikustasid Regioinvestoarinad, et keegi kusagil juba paneb kirja Norra/EMP toetuste vabaühenduste fondi sisu ilma ühenduste endiga rääkimata. Konsultatsioonid aga alles algavad ja rahastaja küsibki nüüd, millised võiksid olla prioriteedid 68 miljoni euro kasutamisel järgmisel seitsmel aastal. Arvamusi Nn sinise raamatu (pildil) kohta oodatakse kuni 8. juulini, loe rohkem uudised.ngo.ee/post/uus-vabauhenduste-fond.

NUPUKAD IDEED inkubaatorist rahastaja juurde

Just praegu, suvekuudel arenevad inkubatsioonis Kodanikuühiskonna Sihtkapitali (KÜSK) ja Heateo SA ühise Nupukate Lahenduste konkursi seitse parimat ideed. Kui Heateo kokkutoodud mentorid on algatuste ja meeskondade tuunimise lõpetanud, valib KÜSK kuni kolm lahendust ja toetab neist igaüht 25 000 euroga. Ja mitte niisama – ikka selleks, et need ideed ka ära tehtaks.

Seitse kõige nupukamat olid Vaikuseminutid, Saagu Valgus, Kalamaja Avatud Kool, Topsiring, uimastitarvitajate rehabilitatsioonikeskus, õpilaste huvidest lähtuva õppimise ja õpetamise programm ja Rahvusvaheline Maja.

Peamised koolitajad on Pirkko Valge, Kristjan Lepik, Birgit Rootsi ja Anna Karolin, mentoritena lõövad kaasa Priit Mikelsaar, Armin Kõomägi, Ethel Voites, Katriin Jüriska, Gunnar Toomemets, Eva K. Ponomarjov, Maarja Pehk, Keit Fomotškin, Kristjan ja Kaspar Korjus, Karla Agan, Assar Jõepera. Loe rohkem siit: lahendus.kysk.ee/et.

VALLAD LIITUVAD, mis kodanikest saab?

Riigikogu kiitis just heaks haldusreformi seaduse ning nüüd on kindel, et 2017. aastal saavad väiksematest omavalitsustest suured. Vabaühendused pigem toetavad reformi ja on leidnud ka viise, kuidas selle kordaminekule kaasa aidata. Näiteks Külaliikumine Kodukant korraldab igas maakonnas külade eestvedajatega ühisarutelud, et rääkida läbi, mida uut moodi koostalitsemine kogukondadele toob. Lisaks töötavad nad välja külavanemate ja külade

arendusseltside koostöömodelid, et uutes omavalitsustes tagada osalusdemokraatia areng ja see, et tagakülade häääl ka hiidvalas kostma jääks. Rahandusministeerium plaanib koos vabaühendustega viia avatud valitsemise põhimõtted rohkemate valdade ja linnade juhtimisse ning Eesti Noorteühenduste Liit teeb tööd selle nimel, et 2017. aasta kohalikel valimistel oleks hääletuskastide juures noori palju ja et kõik nad teaksid, mida tähendab nende häääl.

Ehkki numbrid näitavad, et Eesti vabaühendustel on üha vähem liikmeid, paistab nii päriselus kui ka maailma läbi arvutiekraani vaadates, et kodanikuühiskonnas osalemine on pigem mood kui unustus. Lihtsalt uuemal ajal on traditsiooniliste liikmetega esindusorganisatsioonide kõrval üha tavalisem, et aktivistid ei seo end ühegi vabaühendusega, kuid osalevad südamega mitmes hingelähedases liikumises. Millest see tuleb ja milleks hea on, uuris **MARI ÖÖ SARV**.

El misel talvel avaldasime Hea Kodaniku vahel kodanikuühiskonna almanahhi, kus esitatud numbrid räägivad justkui vabakonna kokkukuivamisest. Lühidalt kokku võttes: vabaühendustesse kuuluvat umbes kolmandik eestimaalastest ning see number ei olnud suurenemas. Keskmisse Eesti vabaühendusse kuuluvat 15 inimest ja see number kahaneb – üle 40% vabaühendustest toimetab vähem kui kümne liikmega ja viiendik on üldse kaheliikmelised, mis on ilmekas näide organisatsioonist, mis loodud hoopis muuks kui inimeste koondamiseks ühise huvi nimel. Ning kui registreeritakse uusi vabaühendusi, on need varasematest keskmistest liikmete mõttes väiksemad.

Siin on nüüd kaks võimalust. Vaadata numbreid ja hakata muretsema või vaadata ringi ja sukelduda koos teistega kodanikuühiskonda. Sest tegusid tehakse rohkem kui varem, öelgu numbrid mida tahes.

Kuidas aktivist valib?

Viimastel aastatel on Eestis olnud rohkem suuri kodanikualgatusi kui kunagi varem. Ma ainult märgin ära kooseluseaduse ja pagulaste teema, mis mõlemad koondasid sotsiaalmeedias ja töid ka kodust välja suurtel kiirustel hulgakaupadajaid ja protestijaid. Meil on Rahvaalgatusveeb ja Hooandja, meil on Arvamusfestival ja Tour d'Õo ning hulk temaatilisi vabaühenduste võrgustikke; annetamine muutub üha harjumuspärasemaks ja vabatahtlikutöö moeasjaks; kevadisel talgupäeval osales jälle üle 44 000 inimese. Aga vot organisatsioonide statistikas see kõik ei kajastu ja tegelikult vist ei teagi keegi, palju meil neid aktiivseid inimesi siis ikkagi on.

Näitena esitleme Gea Kangilaskit, kes on kui vabakonna jätkuva elujõu kõndiv tõestus, olles mitmes organisatsioonis tegev liikmena, paralleelselt teistes ametajana ja kolmandates tänava- või sotsiaalmeediaaktivistina. Kangilaski tegutseb Vabakunnas, millel pole küll formaalset liikmete nimekirja, kuid mille valijaid ta esindab Tartu linnavolikogus; töötab oma maailmamuuatmise huvist lähtuvalt Ametiühingute Keskliidus, toetab ja mõtleb kaasa Eestimaa Looduse Fondis; annab oma panuse Eesti Kirjanduse Seltsi ja üliõpilasseltsi Veljesto vilistlaskogu juhatuses; on Sotsiaaldemokraatliku erakonna lihtliige,

Supilinna seltsi mõtteline ja tulevane liige, lisaks pagulas- ja lastekaitseorganisatsioonide mõtteline ja rahaline toetaja ning aktivist mitteformaalsetes feministlikes rühmitustes-koostöögruppides. See on suur hulk osalemist, millest ainult osa kajastub organisatsioonide liikmeid loendavas statistikas.

Tallinna Ülikooli sotsiaalsühholoogia professor Mati Heidmets vaatab inimeste laia tegutsemispektrit ja tõdeb, et mitte ainult Eestis ja kodanikuühiskonnas, vaid kõikjal sektorites ja arenenud riikides näeme piiride murenemist ja suurenevat mitmekesisust. “Traditsiooniline elukaar oli üles ehitatud nii, et õpid ameti, teed sel alal tööd ja siis lähed pensionile, paralleelselt käid laulukooris ka. Sellist asja näeme tänapäeval järjest vähem,” märgib Heidmets. Mitmekesisustumine hõlmab nii tegevusalasid (kõik teavad kedagi, kes on muu eriala kõrvalt täiskasvanuna läinud õppima Rápina aianduskooli), suhteid (kui palju on te sõpruskonnas karg- ja kui palju traditsioonilisi perekondi?) kui ka vabategevust (vt Kangilaski aktiviteetide loetelu).

Plastilised inimesed tosina identiteediga

Heidmets arvab, et kõikehõlmavaks mitmekesisustumiseks on otsa lahti teinud muutused tööelus: ameteid, kus saab 60 aastat järjest sama tööd teha, on järjest vähem, inimesed lihtsalt peavad kohanema uute tingimustega, kui nende vana tööd enam vaja pole, või õppima lausa uue ameti. Samal ajal murenevad piirid koduse ja kontoriõhkkonna vahel. Heidmets kirjeldab, et kui vanasti läks inimene tööle ja see oli hoopis teine maailm kui kodune, seal oli kindel kord, ülemus ja kontorimööbel, siis nüüd on moodsad kontorid nagu hubased elutoad, kus on kohvilõhn ja mõnus diivan, keegi on kaasa toonud koera, keegi teine vanaema.

“Sisuliselt tähendab see, et tavapärased piirid ja arusaamad inimese peas – nt “Ma olen kingsepp” – ei kehti enam või kehtivad järjest vähem. “Ma olen projektiinimene” on tänapäeval levinuim identiteet,” selgitab teadlane. Ja see identiteedi määramatus tuleb ka vabakonda kaasa. Nii et pole hullu, kui sa ei suuda otsustada, kas tutvustada end “Ma olen loomakaitsja”, “Ma olen rahvatantsija” või “Ma olen asumiaktivist”. Ütle lihtsalt “Ma

olen aktiivne inimene” ja siis võid enda ja vestluspartneri sõrmedel üles lugeda, millistes liikumistes sa aktiivne oled. Ning ma võin kihla vedada, et need eriti kiired ja spontaansed sorti asjad, nagu Facebooki profiilipildi tuunimine Prantsuse lipu värvidesse või vihase #absurd-huumoriga kaasaminemine, ununevad üldse ära, ehkki pole üldse ebaolulised osalemisel. Niisiis, kui sa oled läinud kaasa kasvõi #absurd-liikumise sotsiaalmeedias, oled aktiivne kodanik, kes juhtis tähelepanu mõnigatele vajakajäämistele teatud liidrite väärtushinnangutes, mis sest et sa ühegi inimõiguste eest võitleva organisatsiooni liige ei ole ega kavatse ka hakata.

Muidugi toob see ametite vahel liikumine ja uute erialade õppimine kaasa ruumilise liikumise, mis omakorda pakub uusi võimalusi suhtevõrgustiku mitmekesistumiseks. Enam ei ole “minu inimesed” ainult suguvõsa, naabruskond, kolleegid ja laulukoor, vaid liigume päeva jooksul suhtepesast suhtepesasse, vabakonna pesad võrdsena teiste hulgas. “Suhtepesade” sõna kasutab Mati Heidmets ja see tabab täpselt ja armsalt nende olemust. Näiteks hommikul kodus oleme ühes suhtepesas, lõunani tööl teises, pärastlõunal teeme vabatahtlikutööd kolmanda pesaga, õhtul tuleb sõber Ameerikast külla ja toob me ellu neljanda maailma, nädalavahetuse veedame Kaitseliidus viiendate reeglite järgi.

See omakorda tähendab, et suhtlemisoskused on olulisemad kui varem ja neid oskusi võiks ju koolis õpetada, leiab Mati Heidmets. Sest paradoksaalselt tuleb nüüd, kui su identiteet on kirju nagu pühademuna, üha rohkem uutele seltskondadele selgitada, kes sa selline oled. “Nii tööalaselt kui ka isiklikes suhetes muutuvad inimesed pehmeteks ja plastilisteks,” võtab Heidmets uue aja kodaniku kenasti kokku.

Kui palju identiteete mahub ühte ööpäeva? Aga pühendumist?

Kui see plastiline uusajainimene on otsustanud maailma paremaks muuta, ei piisa talle tihtipeale vastutustundlikust ametivalimisest ja laulukooris laulmisest, ta tahab kaasa lüüa palju rohkemates kohades. Aga ööpäevas on endiselt 24 tundi, seda numbrit pole keegi mitmekesismaks muutnud. Mida võtta, mida jätta, kuidas eri ettevõtmiste vahel pendeldada?

Eks inimesed lasevad end kaasata

erineval määral – mõni peab piisavaks, et sorteerib kodus omaenda prügi neljaks, teine käib lisaks küla taga metsas telkimisplatse koristamas; mõni kirjutab alla igale petisioonile, mida sõbrad sotsiaalmeedias jagavad, teine kirjutab ainult kolmele, mida ta päriselt oluliseks peab, aga annetab allkirjale juurde ka aega ja strateegilist mõtlemist.

Jaanuarikuus rääkis Mari-Liis Lill murest, kas teda ikka jätkub, ning kodanikuühiskonnas peituvast mugavikuühiskonnast. “Kas mind jätkub, kui ma tahan teha korralikult oma tööd, aga samas panustada ka kodukoha asumiselt ja oma maakoha külaseltsi ja aidata pagulasi ja toetada Eesti vähekindlustatud peresid jne? Vastus on – ei jätku. Kui tahta päriselt panustada, siis ei jätku. Ja kõige narrim näib poolikult panustada kodanikualgatustesse, mille initsiatiiv peaks tulema ju sinu enda kui aktiivse kodaniku poolt. Viilimine iseenda initsiatiivist on üks küllaltki kummaline kombinatsioon. Ometi sagedasti esinev,” ütles Lill oma kõnes kodanikuühiskonna aasta tegijate tunnustamisel. Ja jõudis soovituseni, et selle asemel et seitsmesse kohta allkiri anda, võiks ühte kohta kohale minna.

Gea Kangilaski ütleb, et tema on oma otsused just neis algatustes osaleda teinud vägagi teadlikult: need on seotud ettekujutusega natuke teistsugusest maailmast ja uutmoodi koostööst. “Selliste ürituste abil saan sikutada tekki ühiskonnas sinnapoolle, kuhu ta minu meelest võiks minna,” nendib ta ja lisab, et ta ühelt poolt eeldab inimestelt algatusvõimet, aga teisalt leiab, et tuleb järele aidata hättajäänuid. “Õng ei ole päris igaühe enda asi leida,” usub ta.

Kangilaski tunnistab, et inimesena on ta kirglik ja teemad-kampaaniad, mis teda kõnetavad, haaravad kergesti kaasa, kuid toetajana on ta püsiv, nii et alustatu “mahajätmine”, kui huvid muutuvad, pole tema jaoks tuttav. “Kui tunnen algatuses enda ära ja näen, et suudan midagi ise sinna anda, siis annan. Huvisid on palju ja aega vähe, nii et kõigega ei jõua tegeleda, aga valingi selle järgi, kus olen oskajam või vajalikum. Ma ei pea olema kõneisik, aga oluline on, et ideed leiaksid teostust.”

Maailmas, kus osalemine ükskõik milles on üha lihtsam, ei tähenda, et osalema peaks pealiskaudsemalt, olgu rahvatantsuringis või asumiseltsis, leiab ka Heidmets. “Pigem ole teadlik, et võid iga hetk mõnes

liikumises osalemise lõpetada, aga pealiskaudsus sellest mitmekesisusest ei peaks johtuma,” sõnab professor. Kui tegevusi üha juurde võtta, on ühel hetkel ju ajaline piir ees, kus rohkem ei jõua. Siin soovitab ki Heidmets endaga aus olla ja julgustab mõnest tegemisest loobuma, et uutele huvidele ruumi teha: “See ei ole kriminaalne, kui tuleb üks tubli koerajalutaja ja ütleb, et tema enam koeri jalutama ei tule, sest läheb naiskodukaitsesse. See peaks olema arusaadav nii jalutajale kui ka varjupaigale, ja küll siis paralleelselt liigub mõni tubli kodukaitsja omakorda koeri jalutama.”

Pühendumist liikmesusega ei mõõda

Isegi kui on organisatsioon ja liikmed, ei tähenda see veel, et teemaga tegelemine on pühendunud liikmete südameasi või et ainult nemad oma ühingu kuumal teemal sõna võtavad. Helen Talalaev juhtis Eesti LGBT Ühingu, kui kooseluseaduse eelnõu Riigikogu laual oli, ja toob just vastupidise näite, kus teistest aktivistidest võib rohkemgi kasu olla kui ühingu liikmetest. Tema võttis ühiskonna plastilisusest kõik, mis sellest võtta oli, täiesti strateegiliselt ja tulemuslikult.

Nimelt oli selge, et ühingul oli vaja leida oma huvigrupi ehk geide ja lesbide õiguste eest seismiseks hästi laiapõhjaline toetajaskond – tähtis oli, et oma poolehoidu samasooliste õigusele seaduslikult pere luua näitaksid avalikult võimalikult tavalised ja erinevad inimesed, mitte ainult Eesti LGBT Ühingu liikmed või juhid. “Rääkisime ükshaaval paljude organisatsioonidega ja julgustasime neid oma seisukohta avaldama. Seda tegid mitte ainult organisatsioonid, vaid ka erasikud, ja mitte ainult need, keda me palusime, vaid võeti ka ise initsiatiiv. Seda tehti massiliselt, nii ootuspärased tegijad – inimõigustega, tervisega, avatud ühiskonnaga tegelejad ja feministid – kui ka näiteks teadlased ja kunstnikud,” meenutab Talalaev plastiliste aktivistide kaasamist. Ning jällegi, suur osa neist ilmselt ei nimetaks end tutvustades esimese asjana “Ma olen samasooliste paaride õiguse eest võitleja”. Olid, kes nad olid, see oli lihtsalt üks teema, kus nad pidasid oluliseks kaasa rääkida, mitte nende põhitegevus.

Ja ehkki rääkisime nüüd ikkagi organisatsioonidest, mille kaudu kõigile neile inimestele läheneti, on ju jutt ju siiski inimestest, kes on valmis väärt algatusega

kaasa tulema. Kuid kõigi nende organisatsioonide vahel liigub hulk “vabu radikaale”, kelle jaoks polegi tähtis end ühegi organisatsiooniga siduda. Talalaev peab neid väga olulisteks valdkondade ühendajateks, sest kui oled mõne teema oma hingeasjaks võtnud ja edendad seda organisatsiooni juhatuses, võid maailma liiga kitsalt näha. “Vabade aktivistide boonus on see, et nad ei esinda kedagi, nii ei jää ühegi organisatsiooni agenda neile tugevalt külge, nad on paindlikumad ning kuna aktiivsed mitmes teemas, saavad neist sildade ehitajad,” räägib Talalaev.

Gea Kangilaski on samuti seda meelt, et mitteformaalsus annab rohkem võimalusi teemaga tegelda: “Enam ei ole nii, et liikmena olen õigustatud asja ajama ja mitteliikmena pole ma üldse seotud. Vastupidi, osalemise vorme on nii palju: olla ise aktiivne eestvedaja, toetada rahaliselt, promoda ideed oma sotsiaalmeedia kontaktidele, panustada vabatahtliku tööga või ka minna palga eest tööle. Ja ükski pole teistest olulisem.”

Kas tähtsam on tegu või tegija?

Kuni maailma muudavad “vabad radikaalid”, mis iganes põhjusel nad ka liikmepiletitest hoiduvad, on paljude algatuste eestvedajatel siiski ühine nimetaja (nt Sõbralik Eesti, mis koondas avatud ühiskonna eest seisvaid inimesi) või konkreetsed organisatsioonid (nt “Ukraina heaks” annetuskampaania taga oli kolm kindlat organisatsiooni). Mõnikord justnimelt mitmuses. Ja mõnikord jäävad aktivistid ise varju või ei tooda ühtegi neist esile, sest ükski neist polegi teistest tähtsam partner.

Helen Talalaev toob välja, et vahel on eestvedaja jaoks kõneisikuks olemine tagaplaanil ning olulisem on asjaga lõpuni minna. Siis teab avalikkus, et suur asi on ära tehtud, nt mõni oluline seadus vastu võetud, teatakse ka mõningaid avalikke nägusid, kes on teemale tähelepanu tõmanud, aga nemad ei pruugi olla suurima töö tegijad. Kas te teate näiteks, kes oli valimisea langetamise taga? Aga on see oluline? “Mina olen oma töös lähtunud pigem sellest, mis on kasulik konkreetse eesmärgi saavutamiseks. Kui vaja, räägin oma nime ja näoga avalikult; kui on kasulik teised eestkõnelejad ette lükata, räägivad teised. Kuid mõttekohaks on see,

Kaidi Jõesalu

Kaidi Jõesalu

Kaidi Jõesalu

Kaidi Jõesalu

Lüllemäe haridusülestõus ehk kodanikualgatus selle loo piltidel

Kujutage ette, et on olemas maakool, kus laste arv kasvab, huvihariduse valikuid on rohkem kui mõnes linnas ja kooli juhib direktor, kes reaalselt kaasab vanemaid kooli töösse.

Just nõnda oli Lüllemäel, kuni vallavalitsus avastas, et arengu dünaamikaga kaasneb pidev ebamugavus, bürokraatia logiseb ning kool ja lapsevanemad muutuvad liiga iseseisvaks. Võim lõi korra majja, direktorist saadi lahti ja kooli juhtis järgemööda kaks asendusdirektorit, aga uue koolijuhi leidmine hakkas venima.

Kool ise sattus hävimisohtu, sest kaduma hakkas see eriline, mille tõttu paljud inimesed olid Karulasse kolunud – kool ei olnud enam kogukonna süda. Huviharidusele koolis enam endisel määral tähelepanu ei pööratud ja seni kooli tegemistes aktiivselt kaasa löönud lapsevanemaid polnud enam vaja ning mõnedki neist hakkasid mõtlema ärakolimisele või koolivahetusele. Aga enne tehti veel kõvemat häält.

Aktiivne kodanik on mõnel pool tõsiselt ebamugav nähtus: osaleb vallavolikogu istungitel, loeb protokolle, teeb ettepanekuid arengukavasse – n-ö segab valitsemist. Seda, mida aktiivne kodanik näeb aruteluna, tajub võim vahel rünnakuna.

Lapsevanemad olid kooli juhtimises hoolekogu kaudu esindatud, aga vallavõim ei võtnud hoolekogu arvamusi kuulda. Kirju, arutelukoosolekuid, järelepärimisi ja koostöösoove arvesse ei võetud.

Tavalised meetodid jäeti tähelepanuta. Suurel hulgal lapsevanematel sai selle aasta maikuus hing täis ja hädas kodanikud “radikaliseerusid”. Kuuldavusprobleemile tähelepanu juhtimiseks võeti lapsed kaheks päevaks koolist ära ning korraldati neile projektikooli päevad, mille käigus toimunud te selle loo piltidel näete. Ühtlasi koostati petitsioon, millega nõuti suuremaid õigusi kooli hoolekogule kui sellisele, kuna praegu on Eesti koolides küll hoolekogu loomine kohustuslik, kuid selle otsused-arvamused ei ole koolipidajale siduvad. Petitsiooniga liitus lapsevanemaid mujaltki, sest hoolekogu roll kipub kooli töös formaalseks jääma paljudes kohtades.

Nagu erainitsiatiiv sageli, ärritas ka Lüllemäe algatus üksjagu haridus- ja teadusministrit, kes võttis sõna ja üritas toetada vallavalitsuse positsiooni. Ministrid armastavad enamasti rohkem rääkida maakondlikest riigigümnaasiumitest.

Mis sellest kõigest välja tuli? Kohapeal käis haridusministeeriumi lepitaja, koolile valiti uus direktor ja lapsevanemate soov olla kaasatud direktori valimises ja kooli puudutavas otsustusprotsessis jäigi sooviks.

Petitsioon kogus 888 allkirja. Raske öelda, kas seda on palju või vähe, aga idee sellest, et hoolekogu roll võiks muutuda, on liikvele läinud. Mitte küll Lüllemäel, aga Lüllemäelt.

Vt ka
petitsioon.ee/kool-kogukonnale.

et kui su organisatsiooni nimi üldse pildil ei ole, ei tea ka avalikkus pärast sind tõsi-tegijana võtta,” räägib Talalaev.

Kooseluseadus sooneutraalsena võetigi vastu ja see jõustus 2016. aasta alguses, kuid hulk rakendussätteid ootab endiselt riigikogu heakskiitu. Gea Kangilaski peab oluliseks, et kui inimesed juba kaasa kutsutud, siis mindagu lõpuni. “Eeldan, et kui on võetud mingi teema eest vedada, siis hoiavad need kaasakutsujad kogu aeg järke, annavad tagasisidet, jagavad infot ja vajadusel aktiveerivad näiteks petitsioonile allakirjutanuid,” kirjeldab ta. Ta toob näiteks ametiühingutega kogutud 25 000 allkirja töötajatele esimeste haiguspäevade hüvitamise taastamiseks – pärast allkirjade üleandmist töötatakse iga päev selle ettepaneku kaitsmise nimel, arutatakse

teemat ja alternatiive, töö ei lõpe allkirjakampaaniaga ära. “Ühtegi kampaaniat pole mõtet algatadagi, kui sa ei näe seda ajas kestva protsessina,” nendib ta.

Aga kui ei nähta? Kangilaskile ei meenu, et ta mõnes algatuses või organisatsioonis otseselt pettunud olnuks, et alguses lubati suure hurraaga suuri asju ja pärast allkirjade kogumist või meeleavalduse kokkukutsumist ei toimunud enam midagi. “Kui sa pettut, siis mõtle, miks. Tegelikult sa pettut siis iseenda võimes midagi teha. Küsimus on ju pigem selles, kui palju sai ise panustatud ja mida vigadest õpitud. Hästi oluline on töö iseenda ja oma mõtte ja tegevuse läbikaalumine: mida ma teen ja miks?” See on retsept igale aktivistile, et tema panustatud aeg või ideed ei läheks raisku.

Kõigile ei meeldi

Avatum ja määramatum maailm paneb igale inimesele suurema vastutuse tema otsuste ja tegutsemisvalikute eest. Selles ilmas, kus ülemus ütleb ja vanaisa teab, on palju lihtsam elada – seal ei tule võtta vastutust ega seista hea oma saatuse eest. Kui Heidmets niimoodi sõnastab vastuolu avatud ja “traditsioonilise” elukaare vahel, on arusaadav, miks nii paljud plastiliseks muuta ei taha või lausa selle vastu on. “EKRE ajab ka seda asja, et juht ütleb, kuidas peab elama: see on siis nagu vanasti, ei mingeid üleliigseid sõpru,” selgitab professor.

Ta lisab veelgi poliitilist vaadet: sellises murenenud piiridega avatud maailmas saab iga indiviid kõiki oma ressursse ja potentsiaali päriselt kasutada, ta on vabam otsustama ja liikuma, ka riigipiirid on ju

Liikmete õigused, kohustused ja motivatsioon

Ega liikmed või formaalne organisatsioon kohe vanaaegne ega mõttetu ole – vastupidi, on olukordi, kus ilma ei saagi. Või vähemalt siamaani on olnud nii, et liikmed annavad huvikaitseorganisatsioonile tema legitiimsuse. Kuid kui hakkasime EMSLi huvikaitse ekspertidega otsima, mis on see, mida me ilma liikmeteta teha ei saa, pidime järjest ka omaenda argumentidel minna laskma.

“Kui sul on muutuseks vaja teha põhjalikku tööd nii tausta analüüsimise, probleemide sõnastamise, lahenduste otsimise kui ka hiljem nende “mahamüümisega”, on väga raske töötada, kui sa ei tea, kes on su muutuse loomise meeskonnas, kellel on mis päeval aega pühendada ja kes su selja taga on. Liikmed muidugi ka iga päev ei pühendu, aga sa saad nad igal sobival hetkel jälle korra protsessi kutsuda,” mõtiskleb EMSLi juhata Maris Jõgeva. Kuid siinsamas artiklis toodud Eesti LGBT ühingu näide tõendab, et poolehoidjad ei pea veel liikmed olema, ja Jõgeva on nõus. Passiivseid liikmeid on ju

kõikjal nähtud, nagu ka organisatsiooni väliseid aktiviste.

“Kui EMSL ei oleks liikmesorganisatsioon, oleksime analüüsikeskus – teeksime poliitikaettepanekuid ekspertidena oma teadmisest ja kogutud tõenditest tulenevalt, aga praegu on me väärtuseks võimalus ja vastutus oma liikmetega ettepanekud koostada,” proovib Jõgeva teise nurga alt. Kuid ehkki ilma liikmeteta tekiks tõesti sagedamini küsimus, kuidas oma teemad valime, katsume avalikkuse huvides olla ikka tõendus põhised ja mitte lihtsalt nõuda poliitikas pimesi seda, mida liikmed tahavad.

“Liikmesusel on ka kodanikuhariduslik pool: katusorganisatsioon on omamoodi labor, kus osaledes saavad inimesed uusi oskusi ja harjumusi,” toob Jõgeva välja kolmanda külje ja leiab kohe ise, et Domus Dorpatensis Tartus kaasab ja harib massiliselt kodanikuaktiviste ilma mingi liikmestaatuseta.

Ja samal ajal kui juurdleme, milleks organisatsioonile liikmed, on hoopis liikmetel tarvis organisatsiooni: inimesed

ja ühingud on ühe katuse alla tulnud, sest nad näevad, et koostööst on kasu, ja nii on koostööl selge vorm. Liikmete asi on kokku leppida, kui palju nad osaleda või millistes küsimustes üksteist ära kuulata tahavad ja saavad. Liikmetega võrgustiku DNAsse on ehitatud rohkem partnerlust ja kui organisatsioon seda ära kasutada ei oska, siis ei aita tõesti ka register.

Mida aga vastata kui ametnik, poliitik, rahastaja või partner küsib uuesti: “Keda te esindate?” Moodsat liikumist vedav aktivist jääb hätta, sest “halvemal” juhul pole tal organisatsioonigi, paremal juhul on 5–6 ametlikku liiget, kes juhivad võib-olla tuhandeid kaasamõtlejaid, poolehoidjaid ja huvigrupi kaudu asjassepuutuvaid inimesi, aga need tuhanded ei lähe ametniku silmis arvesse. Esimesena tahaks öelda, et vahet pole, vaata parem meie ettepanekuid ja argumente ning kuula ära, kuidas nendeni jõudsim. Sest võib-olla on aktivist ka väga hea kaasaja ning kõik need vabatahtlikud ja toetajad hästi kursis, mida aktivist ametnikule räägib.

paljudest kohtadest sisuliselt kadunud, igaüks elab nii, nagu tahab ja oskab, mitte nii, nagu poliitiline juht või oligarh käsib. Samal ajal eelistavad suured korporatsioonid, et inimesed olgu parem väikesed hammasrattad, kes istuvad kenasti oma kodus paigal, ning parem hoidku osa oma potentsiaalst tagasi. “Aga mulle isiklikult plastilisus ja mitmekesisus meeldib. Vaba inimese elu on parem kui müüride vahele pandud inimese elu,” nendib Heidmets.

Ning sõltumata sellest, kas vabadus on hinnas või mitte, ei tahagi mõned liikmesorganisatsioonid muud kui teha ainult oma asja ainult oma liikmetega, maailma muutmine ega avalikkuse kaasamine ei ole nende põhikirjas, missioonis ega väärtuste hulgas. Muidugi on neil on see õigus ja vabadus.

EMSL: kolm ühes

Vabaühenduste liidul EMSL on olemas nii liikmes- ja ekspertorganisatsiooni kui ka liikumise komponendid, kuigi eks peame nende vahel aeg-ajalt tasakaalu otsima.

See, et oleme liikmesorganisatsioon, annab meile legitiimsuse töötada nende eesmärkide nimel, mis liikmetele tähtsad.

Selleks et me töö oleks tulemuslik, on vaja kontorisse igapäevatööd tegema asjatundjaid, kes vabakonna vajadusi tajuvad ja oskavad mõjusalt tegutseda.

Lisaks osaleb me tegevustes iga aastaga aina rohkem inimesi, kellele me töö ja tulemused korda lähevad, hoolimata sellest, et nad ei kuulu ühegi me liikme ridadesse ega saa kontoris pühendumise eest palka.

Nii oleme ametlikest numbritest palju suuremad ja seda on äge tunda.

MARIS JÕGEVA, EMSLi juhataja

Mittetulundusühingul on alati liikmed – mittetulundusühing ongi seaduse järgi liikmete ühendus. Kui on liikmed, on ka juhatus. Mõnel on ka nõukoguna töötav volinike kogu. Seaduse järgi tuleb kord aastas kutsuda kokku üldkoosolek, et liikmed saaks vaadata tehtu ja plaanitava üle ja otsustada, mida tarvis. Alati aga kogu see keerukas juhtimise skeem ei tööta ja saab hoopis nalja.

Eesti Väitlusseltsil on liikmeid kogu vabariigis üle tuhande – liikmena on teravitatud kõiki, kes soovi avaldanud, ning soovi on avaldanud kõik, kes väitlemisega tegelnud. Kuid mitte kõik ei ole huvitatud üldkoosolekul oma hääleõiguse kasutamisest, seal käis koos tavaliselt sadakond. Põhikirjas oli aga veel mullu kirjas, et üldkoosolek on hääleõiguslik, kui kohal on üle 50% liikmetest. Sellise hulga passiivsete liikmete juures tuleks põhikiri muidugi ära muuta, kuid muutmiseks on ju vaja üle poole liikmetest koosolekule saada. Seltsi juhataja Herman Kelomees meenutab, et korduskoosolekuga (siis enam kvoorumi nõuet ei ole) muudeti põhikiri selliseks, et kvoorumi enam polegi, ning edaspidi pole passiivsete liikmetega muret. Ah et miks neid üldse pidada? “Eesti Väitlusselts ongi missioonipõhine organisatsioon ning igaüks, kes missiooni toetab, kasvõi mõtteliselt, võib olla liige,” selgitab Kelomees. Ilus mõte ju.

Lisaks kvoorumi probleemile* kulub formaalsel ühendusel palju auru organisatsiooni enda asjadele: kus teeme koosoleku, kes protokollib, kes teeb majandusaasta aruande, kui pikk on juhatuse ametiaeg. Kõik on ju olulised asjad ka, muidugi tuleb liikmetele aru anda, mida liikmemaksudega on tehtud ning kui hästi juhatus oma tööd teeb. Ning liikmed, kes ühise asja nimel liitunud, võiksid ideaalses maailmas ka oodata, et neid kaasataks, ja tahta kaasa rääkida. Ja see kõik sobibki suurepäraselt kokku pikaajaliste tegevustega.

Väikesed grupid, kes kõnetavad suuri auditooriume ilma liikmesuseta, on sellest priidi, ja rohkem ressursi jääb maailma muutmisele. Sellised liikumised, kiired ja paindlikud, sobivad paremini lühemaajaliste aktsioonide juurde. Gea Kangilaski toob aga täiesti vastupidise lähenemise näitena Vabakunna, mis ei olegi tavapärases mõttes organisatsioon, vaid lihtsalt nimi ja maailmavaade. Pole liikmete nimekirja ega üldse selget liikmestaatust, on vaid meililist, mille kaudu kõik huvilised saavad Vabakunna infoväljaga liituda ja tegevustes kaasa lüüa. “Allkiri liikmeavaldusel või see, kuidas inimesed end identifitseerivad, ei ole nii tähtis. Nad on “meie inimesed”, kui nad valimistel Vabakunna poolt hääletavad või mõnele Vabakunna algatatud petitsioonile toetusallkirja annavad, ja see on oluline, mitte

formaalsus,” seletab Kangilaski.

Kolmandat teed on läinud Eesti LGBT Ühing, kes alustas klassikalise liikmesorganisatsioonina eesmärgiga koguda hästi palju liikmeid. “Suure hurraaga liituti, kuid õige pea selgus, et sellistest liitujatest pole kasu, kel puudub sügavam huvi organisatsiooni arengu vastu. Tekivad hoopis praktilised probleemid liikmemaksu kogumisega ja nende üldkoosolekule saamisega,” meenutab Helen Talalaev. “Ühel hetkel tegimegi strateegilise otsuse, et liikmed on vaid need, kes ühingusse realselt panustavad, kas siis rahaliselt või vabatahtliku tööga.” Nüüd ei tööta Eesti LGBT Ühing mitte liikmetele, vaid kõigile, aga liikmetega. Liikmete värbamisel pole kõrvaline seegi, et selle ühingu liikmesus võib aktivistile teatava sildi otsaette kleepida ja ta ei pruugi seda silti tahta – nii võib olla mitteliikmete hulgas aktiivsemaidki aktiviste kui ühingu sees. Selliseid hindab Talalaev kõrgelt, sest nende motivatsioon midagi ära teha võib vahel olla suuremgi kui liikmetel, keda seob lihtsalt kohusetunne.

* Liikmete kaasamiseks, aruteludeks või üldkoosolekuks saab nüüd kasutada veebiplatvormi citizenos.com, kus saab ka dokumente allkirjastada – nii ei ole vaja vaeva näha hõivatud inimeste ühte ruumi kogumisega.

Illustratsioonid tegi me selle numbri kaanekunstnik
Tijn Nelemans, kellest saad rohkem teada lk 3.

EMSLi tegevbüroo pani kokku aktivistide välimääraraja

Mitte et te peaksite nüüd kõik oma tuttavad ära sildistama ...
Ah, muidugi sildistage nad ära!

Show-off-aktivist – tahab pildil olla ja end lähedate inimestega koos näidata, sest siis saab feimi. Paistab silma kõikvõimalike kampaaniate fotogaleriides.

Mugavusaktivist – “Tooge see algatus mu tagahoovi ja ma osalen!” Juht ei viitsi olla, süvitsi ei viitsi minna, vastutust ei tihka võtta, aga teistega koos võib lipuga vehkida küll.

Laigiaktivist – laigib kõike, mis tähtis tundub, aga peale kliki ei tee midagi. Tema vend on **Allkirjaaktivist**, kes allkirjastab palju petitsioone, aga arvuti tagant püsti tõusma naljalt nõus ei ole.

Facebooki-aktivist – tema kirjutab Facebooki täis sisukaid argumente, kõikvõimalikes gruppides ja eri inimeste, nii sõprade kui ka arvamusiidrite seintel. Tunneb teemat ega jäta oma teadmisi enda teada.

Multiaktivist – perekond kohtub temaga harva, küll aga leiab tema nime kõikide vähegi oluliste algatuste juurest.

Valveaktivist – keskendub ühele südamelähedasele teemale, mida ta tunneb hästi, reageerib sellele alati avalikult ja on ka meedia jaoks sel teemal eestkõneleja.

Ametnikaktivist – see, kes läheb osakonnajuhataja ukse taha ja hüüab silmade särades: “Mul on mõte!” ja juhataja lükkab ta tagasi. Võtab telefoni ja helistab ise vabaihendusele, kui miski muutub, sest ta teab, et info peab liikuma. Loeb seaduse mõtet loominguliselt.

Kipub kas läbi põlema või sektorit vahetama, kuna ei saa ministeeriumis oma tööd südamega teha. Halvemal juhul vahetatakse taltsama eksemplari vastu välja.

Tagatoaaktivist – tahab teemaga tegelda ja tegeleb ka, toetab ja nõustab ning käib otsustajatega neljasilmalõunatel asja selgitamas, aga avalikkuse ees ei taha sellega seotud olla.

Masendunud aktivist – suurtes kogustes oma jõudu, tarkust ja raha panustanud aktivist, kelle investering on negatiivse intressiga.

Läbipõlenud aktivist – nii palju on teha, et puhkust ei ole võimalik lihtsalt võtta. Meilidele vastab kunagi hiljem, läheb vael ajal valesse kohta, pilk on kusetunud, aga “ei” ei oska ikka öelda.

Äriaktivist – “matab” oma äritegevusega teenitud raha mingisse ühiskondlikult olulisse asja, mis ilmselgelt ei hakka kunagi kasumit teenima, aga mis siis! Uutmoodi filantroop, kes tahab ise teha, mitte ainult raha anda.

Ühistööaktivist – üheltki talgult kõrvale ei jää, on valmis kõikjal kaasa lööma ja tirib alati ühes ka enda ümber olevad inimesed, olgu kolleegid, sugulased või laulukoor. Tema on see, kes onu juubelil korraldab mängu ja jagab laululehti, sest koos on nii tore.

Awww-aktivist – piisab tal vaid kõnepulti minna, kui publik on tema. Kogutud usalduskapitali hulk on selline, et mine või börsile.

Helistav aktivist – ei jäta juhust kasutamata, kui kusagil eetris on vaba mikrofoni. Vahet pole, mis teemal on saade või mis teemal on tema arvamus.

Kuulav aktivist – kuulab hoolega ja paneb kõrva taha. Kui suu lahti teeb, on tema sõnum põhjalikult kaalutud ja tähelepanelikult kuulatud, sest ta räägib harva, aga selle eest hästi.

Naabriaktivist – teab täpselt, kas korter viis koristab, millal kollase maja koer kaduma sai või kelle lapsed käisid raksus.

Aktivisti sõber pessimist – “Ah, niikuinii keegi ei kuula, kõik pekkis ja mis-ki ei muutu, mis me hakkame jamama!”

Suurtähtedeaktivist – kirjutab SUURTE tähtedega, sest see on TÄHTIS ja te peate seda KOHE LUGEMA!

Koosolekuaktivist – igal üritusel olemas ja võtab aktiivselt sõna, aga peale rääkimise ei tee midagi. Pärast oma sõnavõttu läheb minema.

Koosloomeaktivist – kasutab lauses alusena alati sõna “meie”. Kõik tema laused on samuti meie ühised laused. Tema lisab su Googledocsi seisukohti või artikleid toimetama ilma mingi ettehoiatuse ja ootab, et kirjutaksite koos.

Viies-ratas-aktivist – kandideerib alati juhatusse, aga kunagi ei anta talle võimalust. Ta on sattunud seltskonda, kus talle rakendust leida ei osata, ja seal ta end teostada ei saa.

Tulevikuaktivist – räägib riigist, kus valitsust ei olegi vaja, robotitest ja iseliikuvatest autodest, keegi ei saa temast aru.

Minevikuaktivist – ei integreeru millegagi peale paberi, pastaka ja isamaaliste laulude ja keegi ei saa ka temast aru.

Dividendiaktivist – enne panustamist kaalutleb hoolega, kas mäng väärrib küünlaid ja mida tema sellest saab.

Ei-aktivist – alati kõige vastu ja tuleb kohale ka, et midagi ometi ei muutuks.

Elukutseline aktivist – saab maailmaparandamise eest palka, sest ta teab, mida ta teeb, ja teeb seda hästi.

Veiniaktivist – superkangelane käivitub temas pärast teist klaasi veini. Siis haarab telefoni ja helistab läbi kõik tähtsad inimesed või kirjutab valmis need kõige rohkem jagatud artiklid.

Vinguv aktivist – tal on alati häid tagantjärelemõtteid selle kohta, millises kohas, päevas ja keeles su üritus pidanuks tegelikult toimuma, mida sobinuks paremini toiduks pakkuda ja millised esinejad olnuks õiged. Ei, ta ei hoia neid mõtteid enda teada. Isiklik korraldamiskogemus üldiselt puudub.

Viimase-minuti-aktivist – mida lähemal on tähtaeg, seda efektiivsemalt ta toimib. Ajastab oma projektitaotlused täpselt kella 23.59ks, artikli kirjutab siis, kui meeleheitel toimetaja ütleb, et nüüd läheb ajakiri trükki, ja põhilise kõnepidaja hommikusele meeleavaldusele leiab eelmisel öhtul Hellast Hundist.

Esimene järgija – ise kunagi midagi ei algata, aga kohe, kui midagi olulist kusagilt paistab, liitub ja jagab ja on tihe-dalt su selja taga. Tema sõber on **Selts-konnaaktivist** – valmis kaasa tegema ükskõik mida, peaasi et on hea kamp.

Vandenõuaktivist – me alguses jätsime ta välja, sest reformierakond ja reptiilid sundisid meid, aga siis ikkagi märkisime ära, et ta ei arvaks, et me ta vandenõu pärast välja jätsime.

Kaasmaalasi kaasates ehk **Mis on edukas aktsiooni saladus?**

Hea Kodanik Brigitta Davidjantsi kehatustes vestles heade kodanikega ja uuris, mis on olnud nende korraldatud edukate aktsioonide saladus. Sõna said Tuuli Roosma ja Helen Sooväli-Sepping, kes kaasasid rahva Tallinnas Reidi tee planeeringu vastu, ning internetikogukonna “Aitäh, aga minu traditsiooniline perekond ei vaja kaitset” üks eestvedajatest Greete Kõrvits.

Mis kannustas teid konkreetset aktsiooni korraldama? Millal käis see klõps, et midagi tuleb ette võtta?

TUULI ROOSMA: Reidi tee puhul toimus avalik eskiisprojekti tutvustus ja arutelu. Seal siis selguski see, mis selgus. Et projekteeritud on autokeskne lahendus, mille puhul pole väga suurt ajupotentsiaali kasutatud. Ja et see on sellisena juba heaks kiidetud. Ometi korraldatakse Eestis rahvusvahelisi arhitektuuribiennaale, toimuvad urbanistikakonverentsid, ülikoolides õpetatakse ägedat linna planeerima. Meil on kõik teadmised ja oskused, et sünniks linnaehituslikud projektid, mis annavad keskkonnale midagi juurde, mitte

ei lagasta seda. Aga neid teadmisi ei rakendata. Kuna Kadrioru rand ja park on väärtuslikud piirkonnad, millel on muidki kasutusi peale transiitautosõitude, siis tunduski, et on aeg kitsaskohtadele tähelepanu juhtida. Kuna olin just pikalt välismaa reisilt koju jõudnud ning Tallinn ja Eesti tundusid jälle eriti ägedad ja lähedaste ideedega kohad, siis hakkas selline lame lahendus valusalt silma. Ning oli energiat ja tahtmist ka sõna sekka öelda.

GREETE KÕRVITS: Enne kooseluseaduse esimest lugemist esitati Facebookis Woolfi grupis küsimus, kas leiduks liitujaid värske Facebooki-lehega "Aitäh, aga minu traditsiooniline perekond ei vaja kaitset". Kutsuti üles nii lehte laikima kui ka admi-

nistratiivse poole peale. Vaatasin just, et meie esimene postitus on tehtud 11. juunil 2014. Püha taevast, peaaegu kaks aastat juba!

Igatahes tuli huvilisi veelgi, aga eestikeelse Aitäh-lehe eestvedajateks on aja jooksul kujunenud seitse inimest. Usun, et meid ajendas meie esimese postituse naivistlik-idealistslik mõte: "Soovime selle lehega anda sõnumi, et Eestis on palju perekondi, kes toetavad kooseluseadust ja soovivad paremat Eestit kõigile. Me ei tunne ennast ohustatuna ja me ei vaja kellegi kaitset. Soovime õnne, armastust ja üksteisemõistmist kõigile Eesti peredele. Et Eesti oleks üks mõnus koht meile kõigile! Selle lehe algatajad on kõik traditsioonilistest heteroperekondadest, ent oodatud

on kõik heatahtlikud inimesed, sõltumata perekondlikust taustast ja isiklikest eelistustest.”

Kui lihtne või raske oli leida selle asja juurde mõttekaaslast?

T. R.: Esialgu ei olnudki nii lihtne. Tundus, et vähemalt minu tutvuskonnal oli endalgi muresid küll. Osa leidis, et kõik on nii-kuinii ära otsustatud ja teha pole midagi. Kadrioru rahvas ei tahtnud Reidi tee vastu midagi öelda, sest see tee viib liikluse asumist eemale. Väike algatusgrupp, kellega äratagemisetuhinas kohtusime, oligi vaid neljaliikmeline. Kui aga teema sai Facebooki, siis asi muutus. Ja kolossaalne muutus toimus pärast meelevaardust 24. aprillil. Siis ei olnud seda teemat võimalik enam sahtlisse tagasi toppida.

HELEN SOOVÄLI-SEPPING: Mõttekaaslased otsisid ise meid üles, Facebookis, tänaval, telefonis.

G. K.: Meil polnud hirmu põruda, pigem puudus lihtsalt ootus, et liikumisest midagi väga suurt kasvaks. Mina näiteks mõtlesin, et hea, kui 400 laiki saame, ja Woolfi grupi enda suurust ei ületa me nagunii. Esimesel päeval lihtsalt istusime ja vahtisime adminnidega, kuidas numbrid suurenevad, kolmekohalisest neljakohaliseks ja lõpuks viiekohaliseks. Päevadega.

Kas leidsite eeskujusid ka välismaalt?

G. K.: Me küll kajastame suuremaid rahvusvahelisi LGBTQ-kogukonna õnnestumisi, nt geiabelude vastuvõtmine Ameerikas ja Soomes, aga sellist Aitähi-sarnast Facebooki lehe kampaaniat ei oska praegu peast võtta. Mis ei tähenda, et neid poleks, aga arvan, et see on väga eestlaslik lähenemine. Saab oma arvutist või tääbist või moblast ühe laigi ära panna ja oledki meelsust näidanud. See ei olnud mugavustsoonist väljaraputamine, vaid just nimelt oma arvamuse näitamine rahulikult ja igapäevaselt.

Me ei lakka vist kunagi üllatumast lihtsalt sellest, kui palju neid inimesi on. Need on vaikselt toetajad, kellel ilmselt just seda väljundit vaja oligi. Tänavale tulemine on selles protsessis olnud teise poole taktika. Mitmes mõttes on sellest kahju, et pooldajad on olnud pigem pas-

siivsed, kui välja arvata OMA festival ja lilled viimine Riigikokku (kus korraldajad olid teised inimesed, mitte aitählased, vt Hea Kodanik nr 66). Võibolla on see psühholoogia valdkonnast, et end ohustatuna tundev inimene reageerib valuliselt ja agressiivselt. Kogu meie lehe sõnastus ja

Välismaalased imestasid, et kuidas te nii viisakalt ja rahumeelselt meelt avaldate. Tänav tuleb blokeerida! Monument põlema panna!

sõnum on ju nii rahulemb ja leebe, paljud liitujad ehk ei tahagi, et nende nimel mingid aksioone korraldataks. Lehe nimeski on ju sõnum: palun, ära räägi meie nimel sellest, millised pered peavad olema.

Kui keeruline on siinseid inimesi oma mugavustsoonist välja raputada?

H. S.-S.: Meie hulgas kõnnib palju inimesi, kes pole mugavustsoonis. Need on inimesed, kes on iga päev elus aktiivsed – kes jaotavad oma aega lisaks tööle, perele ja hobidele ka kodanikualgatustes kaasalöömisele. Selliseid inimesi on palju, kes ei taha lihtsalt kodus või autos istuda.

T. R.: Välismaalased meie meelevaardusel imestasid, et kuidas te nii viisakalt ja rahumeelselt siin meelt avaldate. Tänav tuleb blokeerida! Monument põlema panna! Selles mõttes oli meie meelevaardus küll kultuurne. Ja oli ka neid, kes olid muidu teemaga aktiivselt kursis ja igati toetasid, aga kui tuli meelevaardusele tulla ja sõna võtta, siis leidsid tagasihoilikult, et eee ... see meelevaarduse formaat pole võibolla päris see ... eee ... Nii et sageli jäävadki meil kahjuks mõtted väljendamata, sest äkki pole formaat piisavalt viisakas ja salongikõlblik. Aga mis siis, kui teisi formaate kuulda ei võeta?

G. K.: Mis puudutab Eesti rahva häält kooseluseaduse debatis, siis on vist pettunud kõik pooled. Vahepeal käis kogu mäng

üle inimeste peade, erakonnad jagasid omavahel kohti ja teeneid. Täna on see teema vaibunud ja meil on kehtiv poolik seadus. Ka need poliitikud, kes pooldavad seaduse vastuvõtmist, on tasasemaks jäänud. EKRE üritab jätkuvalt seadust tühistada, aga isegi see ei küta enam kirgi. Küllap tahavad nad pildil olla ja muretsesid, et üks nende kahest ainsast poliitilisest agendast on huviorbiidilt kadumas. Teisest küljest on aga seadus olemas, mõned paarid on seda kasutanud ja rahvas näeb, et muhugi pole nende igapäevaelus muutunud. Enamiku poliitikute jaoks on teema ebahavitav, mis on ilmselt üsna kõnekas.

Mis te arvate, millega Reidi tee planeerimine lõpeb? Kas midagi annab ära teha?

H. S.-S.: Me oleme juba täna jaoks palju teinud. Avalikkus mõtleb kaasa, millisel tänaval soovitakse käia. Inimesed julgevad välja öelda oma soove ja julgevad tulla tänavatele, kui nende soovidega ei arvestata.

T. R.: Heleniga nõus. Isegi kui konkreetset projekti ei õnnestu enam täiesti uutele rööbastele seada, siis on käima läinud suur diskussioon väga olulisel teemal. Ning mina olen näinud tohutut muutust tavaliste inimeste suhtumises, mis ongi võib-olla kõige olulisem. See annab lootust, et ehk juba üsna peatses tulevikus ei pea me nõudma ilmselgeid asju barrikadidel, vaid need ongi norm.

Kas Eesti rahval on hääl, millega arvestatakse?

H. S.-S.: Rahval on Eestis hääl, kui rahvas koos oma häält kasutab.

T. R.: Minu meelest on Eesti mõnusalt väike riik, kus inimesed saavad veel omavahel rääkida ja on täiesti võimalikud olukorrad, kus võimulolijad ja linnarahvas võtavad üksteist kuulda. Oleks väga jube elada riigis nagu USA, Brasiilia või Hiina, sellest aspektist mõeldes.

Mis on eduka kaasamise alus?

T. R.: Esiteks olgu su teemal laiem sisu. Teiseks kaasa kohe alguses meedia, ka sotsiaalmeedia, et inimesed leiaksid su

üles. Kolmandaks olgu sul lõbus. Kuna kodanikuaktiivsus läheb alati isikliku aja arvelt, siis peab see vähemalt midagi vastu pakkuma. Samuti meeleavaldus – kui vedajatel on lõbus, siis on ka jõudu. Ja kui lõpuks ei muutugi midagi, siis sai vähemalt nalja ja võitsid mõne minuti elule.

G. K.: Esiteks, inimesed, kes sinuga koos liikumist eest vedama hakkavad, on erinevad. Lepi sellega kohe. Teil tuleb arusamatusi ja vaidlusi, hetki, kus te üksteisega ei nõustu, kus solvutakse, ollakse pahurad ja mida kõike veel. Inimestel on erinevad ajagraafikud, panustamise võimalused ja soovid. Juba selles punktis võib olla mittenõustumisi – kas hoida sõpruskond ja lehe korraldus lahus või mitte. Ja see on okei. Mäletada tuleb suuremat plaani. Kõike juhtub ja sellest saadakse #koos üle. Ja enamiku ajast on väga lõbus.

Teiseks, kui liikumine on edukas, üritatakse seda kaaperdada või võtta mõnede saavutuste au endale. Aitähil on olnud kogemust mõlemaga. Nagu näha, edutult.

Kolmandaks, ole tänulik. Keegi ei pea lehte laikima või koostööd tegema. Kui seda aga tehakse, on see väga tore. Näiteks võttis tuntud inimeste videod üles Peeter Rebane, kes ei ole adminnide grupi liige, aga kellele (ja paljudele teistele) kuu lub adminnistu tänu ja imetus.

Neljandaks, sind rünnatakse nii “ühiskonna lõhestamise” kui ka selle pärast, et enamik su lehe järgijaist olevat Indias toodetud spämmkasutajakontod. Mõnel on raske uskuda, et elab kõrvuti inimestega, kes mõtlevad teisiti. *It happens.*

Viiendaks, koordineerige kõike, alates postituse õigekirjast kuni meediani. Ka selle intervjuu olemasolu sai enne vastamist küberruumis adminnistu heakskiidu. Mõelge välja kiire ja lihtne viis postituste leheleminemiseks. Meil näiteks peavad postituse sisu ja teksti heaks kiitma vähemalt kolm adminni, teha võib ka korrektuuri.

Ja kuuendaks, ära toida trolle.

Kas sotsiaalmeedia teeb kaasamise ja infovahetamise lihtsamaks?

T. R.: Absoluutselt. Facebook tõi õiged inimesed ise meieni. Nii et minu jaoks aitas sotsiaalmeedia leida selles teemas “minu inimesed”.

H. S.-S.: Sotsiaalmeedias on aeg ruumilisest kokku surutud. Me saame infot vahetada vabamatel hetkedel, peret ja kaaslasti segamata – bussis, kohvikus, last trennisti oodates.

Kuidas püsida tegusana?

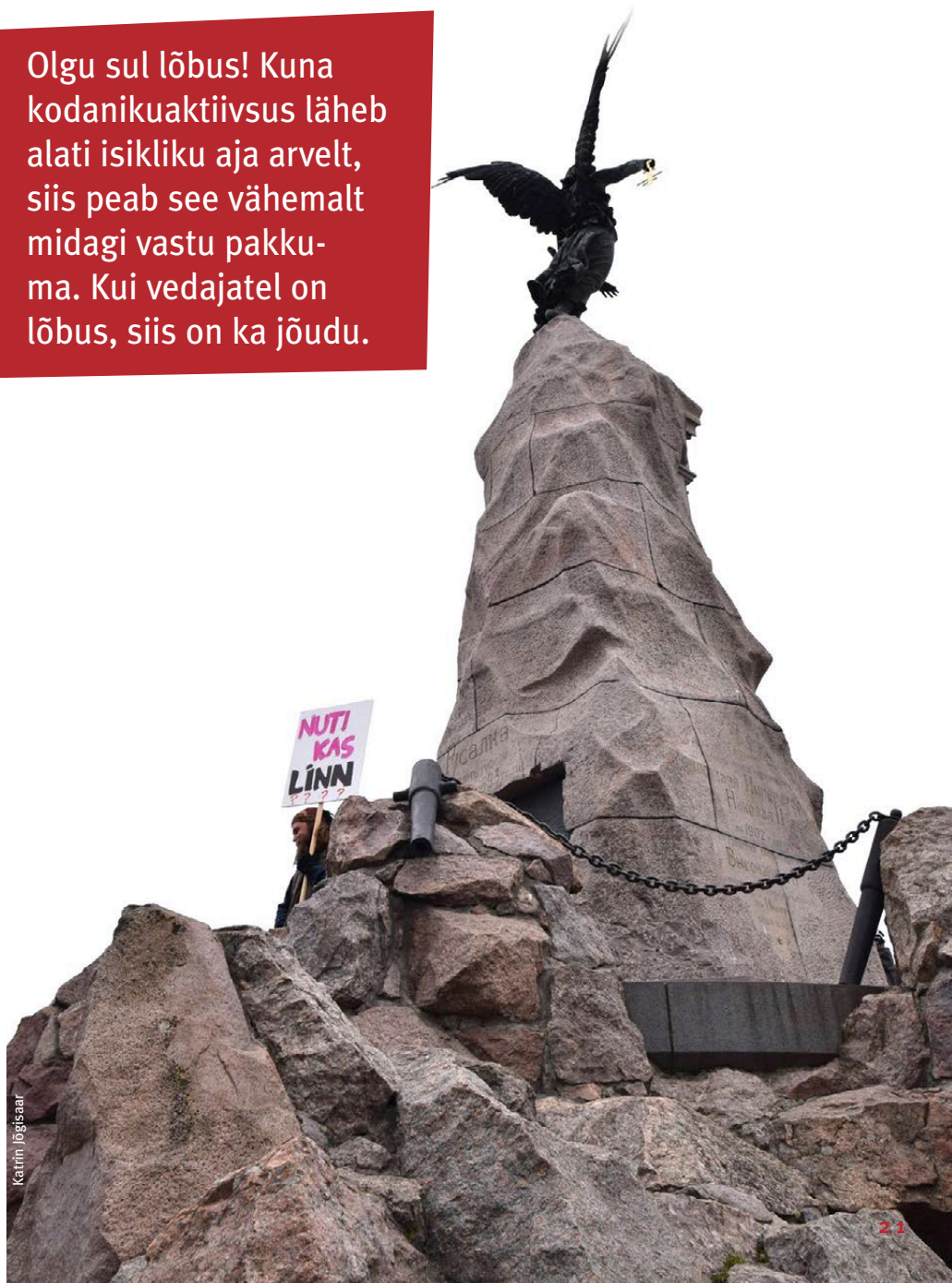
G. K.: Meie oleme võtnud põhimõtteks vähemalt korra nädalas midagi postitada. Eriti hea, kui saab mõne artikli, pil-di, sõnumi või video, mis inimesi kaasab. Oleme juba välja selgitanud kellaajad, mil paljud on Facebookis, on ka teatud tüüpi postitused, mida palju jagatakse. See pole mingi meie saladus, seda teavad kõik, kes on kunagi mõnda Facebooki-lehte üleväl pidanud. Statistika on kogu aeg silme ees.

Aga põhiline on, jah, mitte vaibuda.

Isegi kui kohalikke uudiseid pole. Kassipilte pole postitanud, aga uudise Berliini loomaia kahest isaspingviinist küll. Ja kuna leht on mõeldud kõigile peredele, siis on paljud meie postitused just pere-teemalised, mitte piiritletud kooselu-seadusega. See toob kogu lehe laiemalt inimestele lähemale.

Alguses olime väga edukad, kui Facebooki profiilipildile sai igaüks panna KOOS-märgi. Ka hashtag #KOOS oli päris popp ja siis muidugi toetavad videod tuntud inimestega – vali oma lemmik ja jaga oma seinal. Minu lemmikud olid Vsevirov, kes oli lihtsalt nii armas, ja Mart Poom, kelle panus on hindamisväärtus just tema tegevusala ja positsiooni tõttu – sportlane, mõne teise inimese jaoks võibolla isegi mingi ürgisase kuju.

Olgu sul lõbus! Kuna kodanikuaktiivsus läheb alati isikliku aja arvelt, siis peab see vähemalt midagi vastu pakkuma. Kui vedajatel on lõbus, siis on ka jõudu.

Fotonäitus

“Kas keegi teine ei võiks aidata?”

Fotonäitus “Kas keegi teine ei võiks aidata?” kujutab 41 Eesti heategevusorganisatsiooni elu läbi Iris Kivisalu kaamerasilma. Pildistatud vabaühendusi ühendab Heateo Sihtasutuse ja Swedbanki annetuskeskond “Ma armastan aidata”.

Fotonäitust on võimalik külastada alates 27. juunist Pärnus, seejärel Kärklask ja Jõhvis, Arvamusfestivali ajal Paides ning augustis veel Tartus ka.

Täpsemalt uuri veebist: armastanaidata.ee

Vaata ka tagakaanelt

ELF Nahkhiirtega sõbraks

Narvas asuv Honori bastion, mis on ka külastajatele avatud, on üks suurimaid nahkhiirte talvituskohti Eestis. Lauri Lutsar loendab sel aastal tavapärase ülevaatus käigus loomi erilise hooliga, sest müra ja meluga talveunest ülesäetud nahkhiir kulutab ära palju tarvilikku energiat, mida ta vajaks kevadeni elus püsimiseks. Keskkoolist saati katkematu huviga nahkhiiri uurinud Lauri on nahikutele pühendanud üle 30 aasta ja on üks neljast Eestis tegutsevast oma ala spetsialistist. www.armastanaidata.ee/nahkhiired

SA Tallinna Lastehaigla Toetusfond

Aasta eest alustas lastehaigla ülekaaluliste laste trennidega, mis on tänaseks osutunud omamoodi hitiks. Lausa nii, et agaraid tahtjaid on oluliselt rohkem, kui ruumid ja finantsid võimaldavad. Rasvumisdiagnoosiga lapsi on Eestis palju ja normaal-kaalus kaaslaste rütmis tegutsedes tunnevad nad end väga kohmetult ning piinlikult – neil lihtsalt ei teki püsivate liikumisharjumuste kujundamiseks motivatsiooni. Trenn omade hulgas on vajalik ja turvaline stardipakk, mis annab enesekindlust, julgust, sõpru ja positiivseid emotsioone ning mis põhiline, aitab kujundada harjumust kogu eluks. www.armastanaidata.ee/lastehaiglatootus

SA Terve Eesti

Onu Alko on tüütu ja pealetükkiva napsutaja prototüüp, kellesugustega me kõik oleme vähemal või rohkemal määral kokku puutunud. Terve Eesti Sihtasutus otsib võimalusi, kuidas teha keerulisi teemasid inimestele arusaadavamaks. Lisaks Onu Alkole ning alkoholi temaatikale juhivad Terve Eesti eksperdid vestlusringe lapse seksuaalse arengu, HIVi ja seksuaaltervise vallas üldisemalt, pakkudes kohandatud koolitusi ja vestlustunde väiksematele seltskondadele. www.armastanaidata.ee/tesa

Maarja küla

“Pikaajalise kaitstud töö teenus” on Sotsiaalkindlustusameti rahastatud projekt, mis tagas eelmisel aastal 38st Maarja küla elanikust 25-le võimaluse osaleda käsitöötubades. Paradoksaalsel kombel jagus aga sel aastal uuesti taotledes teenust välja töötada aidanud Maarja külale endale täpselt üks koht. Intellektipuudega inimene on käsitöötubades rakendatud parimal moel, korraga on tegu nii teraapiaga, psühholoogilise kui ka praktilise tööga. Töö kvaliteeti alati esmatähtsaks pidava Maarja küla ukseid on avatud kõikvõimalikele allhankeprojektidele siltide kleepimisest kuni pakendamiseni. www.armastanaidata.ee/maarakyla

Inimese esimene eluaasta on täis keerukat arengut, esitades vanematele ühe väljakutse teise järel, neist üks olulisemaid on kahtlemata rinnaga toitmine. Kuidas saada hakkama imikute katkendliku unega ja hoida seejuures enda pea selge, saavad Nõmme kultuurimajas Ülle Lemberi juhendamisel teada paarkümmend ema. Teematilisi vestlusringe beebi toitmise, unest ja arengust ning ainsana Eestis individuaalseid imetamiskõuõpetusi beebide ja väikelaste vanematele on **Sünni ja Imetamise Eesti Tugiuhing** korraldanud juba ligi 15 aastat.

www.armastanadata.ee/siet

SA Hille Tänavsuu Vähiravifond Kingitud

Elu vabatahtlikud kogusid sel aastal esimest korda annetusi vabariigi aastapäeval, 24. veebruaril Vabaduse väljakul kaitseväe paraadil, kokku üle 2000 euro. Annetustest toetab fond vähihaigeid, kelle hädavajalikuks raviks haigekassal raha ei jätku. "Eesti Vabariigi sünnipäev on pidupäev, kus me kõik tähistame oma riigi olemasolu. Samalaadse emotsiooni saab vähihaige inimene igast juurde võidetud päevast, mille saab veeta oma lähedaste keskel," ütleb projekti eestvedaja Toivo Tänavsuu. Eelmisel aastal toetas Kingitud Elu 50 abivajajat, panustades nende ravisse kokku ligi pool miljonit eurot. Sel aastal on abivajadus veelgi suurenenud: fond on tänavu saanud toetada juba 12 inimest, panustades nende ravisse üle 150 000 euro.

www.armastanadata.ee/kingitudelu

SA Tartu Ülikooli Kliinikumi Lastefond

Fondi sümbolit mömmikut on näinud vahest igaüks. Aga selleks, et karupojad valmis saaks, tuleb lugematul hulgal nobedatel näppudel need käpad, pead ja lõng omavahel hoole ja armastusega kokku põimida. Eks nende heade ja "päris"-asjadega olegi nii, et nende taga seisab alati paljude suure südamega vabatahtlike esmapilgul nähtamatuna näiv ühisrinne. Märgakem neid, kes on märganud aidata.

www.armastanadata.ee/lastefond

Tagasi Kooli

Tagasi Kooli projekti eestvedaja Teibi on ennast koos 24 teise külalisõpetajaga oma vanas koolis Kuristiku gümnaasiumis puberteediealiste noorte ees proovile pannud. Teema on ühiskonnas aktuaalne: alkoholi mõjud kasvueas. Sama intensiivne tegevus toimub veebruari kolmandal nädalal koolides üle terve Eesti, aga külalisõpetajaks võib aasta ringi olla igaüks, kellel on midagi öelda või soov kogemusi jagada.

www.armastanadata.ee/tagasikooli

Sel veebruaripäeval käib **Tallinna Toidupanga** laos iganädalane toiduabikastide pakkimine. Eestis elab enam kui 200 000 inimest kas vaesuses või vaesusriskis, neist 63 000 lapsed. Samal ajal jääb kauplustes, talunikel, tootmisettevõtetes ja hulgiladudes üle kvaliteetset toitu, mida ei jõuta ära müüa. Toidupank ühendab puudujäägi ja ülejäägi, prioriteet on puuduses elavad lastega pered.

www.armastanadata.ee/toidupank

Esmaspäeviti ja neljapäeviti käib Tartus Staadioni tänaval suurem võimlemine – siin juhib vägesid tarmukas endine võimlemisõpetaja Tiiu Oras. Arvukad võimlejad kinnitavad kui ühest suust: vana inimese jaoks ei ole midagi hullemat kui üksindus, aga sama jube on, kui ennast regulaarselt ei liiguta. 1990. aastal asutatud Tartu Linna Pensionäride Organisatsiooni **Kodukotus** eesmärgiks on kujundada ja säilitada pensionäride aktiivset eluhoiakut, laiendada suhtlemisvõimalusi ning hoolitseda nende heaolu eest.

www.armastanadata.ee/kodukotus

Mis erutab kodanikuühendusi ümber ilma?

Marko Mäestjärv

Kristina Mänd osales Colombia pealinnas Bogotá rahvusvahelise kodanikuühiskonna nädalal ja kuulas, mis teemad on õhus globaalses vabakonnas.

Kodanikuühendused üle maailma tunnetavad kodanikuruumi kitsenemist ja rahaga seotud ebavõrdsust, tajuvad omaenda suutmatust olla rahuldaval määral avatud ja legitiimsed ning on segaduses traditsiooniliste organisatsioonide ja mitteformaalsete liikumiste vahelisest dünaamikast.

Kodanikuruum

Hiljaaegu ilmus rahvusvahelise mittetulundusõiguse keskuse (International Center for Not-for-profit Law ehk ICNL) ülevaade valitsuste tegevustest ja seadustest, mis piiravad ja ohustavad keskkonnaorganisatsioonide tegevust. Näiteid oli kümnetest riikidest, sh Tšiili, Austraalia, India, Filipiinid, Colombia, Venemaa ja Kanada, kus organisatsioonide eestkostevõimekust pärsitakse, piirates nende õigusi koguneda, liituda ja oma arvamust väljendada.

Kodanikuruum (ingl *civic space*) hõlmab õiguslikku, majanduslikku ja sotsiaalset keskkonda, mis võimaldab inimestel tulla kokku, organiseeruda, tegutseda, protestida, olla kaasatud ja sõna võtta. Kirjutasin üleelmisel aastal (ngo.ee/ngo/8/article/9492), kuidas tehakse seadusi, mis represseerivad ühendusi, kasutatakse seaduslikke vahendeid kattena (nt arreteeritakse kodanikuaktivistid hoopis maksunüansi pärast), kodanikuühendusi stigmatiseeritakse, näidates neid riigi ja ühiskonna vaenlastena, või keeratakse kinni rahakraanid. ICNLi andmetel oli eelmisel aastal maailma eri riikides töös 75 seaduseelnõu, mis puudutavad kodanikualgatust ja -ühendusi ja millest 50 olid pärssiva või kolmanda sektori toimimist ja

kodanikualgatust mahasuruva iseloomuga.

Eestis ei soovi valitsus eraldada tulumaksu tagasisaamisel annetusi, mida tehakse ühiskondlikuks hüvanguks, nendest kuludest, mida inimene teeb enda jaoks (koolitused, kodulaenu intressid). See on kodanikuruumi kitsendamine, sest niiviisi ei võimalda avalik sektor arendada annetamiskultuuri, mis on paljudele kodanikuühendustele oluline sissetulekuallikas. Teine murettekitav koht Eestis on olukorrad, kus kaasamine on vormiline, mitte sisuline – tegelik huvi puudub, ei väärtustata ühenduste panust või lihtsalt jäetakse õigel ajal materjalid ja info saatmata.

Raha

Kodanikuühendustel on oma tööks kasutada väga erinevad rahasummad. See poleks probleem, sest ka ettevõtluses ei ole igal pool sama palk või samad võimalused. Vahe on selles, et ettevõtteid ei apelleerigi solidaarsusele, kodanikuühendused aga küll. Saan aru HIV/AIDSi probleemidega tegeleva ühenduse juhi pahameelest, kes poole oma ajast töötab palgata või koostab teenuse pakkumiseks iga-aastaseid projekte, aga tööd katkestada ei saa, sest mõju sihtrühmale oleks saatuslik, ja kelle juurde tuleb stabiilset ja kordades suuremat palka saav ning n-ö välitööl mitte kordagi käinud, alles ülikoolist tulnud rahastaja esindaja, kes arvab, et tema püha ülesanne on leida asjatundjast juhi tegevuses midagi väärat. Kahjuks on selliseid näiteid maailmas palju.

Seoses rahastamisega on teine oluline teema majanduslik elujõulisus: kuidas olla

sõltumatu? Kuidas korraldada oma tööd järjepidevalt ja süsteemselt, vaatamata projektimisele rahastamisele? Kuidas olla sõltumatu rikaste tüüpide ülejääkidest, mille nad on kogunud hoopis loodust hävitades? See viimane on tõsine probleem paljudes arenguriikides, sest kodanikuühendused, kes tegelevad abivajajatega, peavad raha küsima samadelt ettevõtetelt, kelle hävitava tegevuse tõttu inimesed abi vajavad – milline paradoks!

Eestis on ühendused aga eelkõige hädas rahastamise korrastamatusega avalikus sektoris. Põhimõtted ja soovitusel, kuidas korraldada rahastust tegevustoetuse, projektide ja teenuste vahel, on ammu välja töötatud, kuid elluviimine ministriumide ja KOVide tasemel venib. Samal ajal kurnavad ühenduste inimesed end ära, pakkudes eluks vajalikke teenuseid, kirjutades iga aasta projektiaruandeid teenuste pakkumise kohta (mis iseenesest on juba absurdne) ja vastates küsimustele oma töötasu suuruse kohta ametnikule, kellel puudub arusaam netopalgast, brutopalgast ja kogumaksumusest tööandjale.

Organisatsioonid ja liikumised

Kui kaks esimest takistust mõjutasid kodanikuühendusi väljastpoolt, siis järgmised kaks on sisemised küsimused. Esimene on traditsioonilised organisatsioonid ja liikumised. Tehnoloogia on võimaldanud paljude probleemidega tegelda ruttu, organisatsiooni moodustamata või ametlikke liikmeid värbamata. Liikumised (ingl *movements*) koguvad jõudu ja olles

sageli ainult ühe teema omad, saavad nad kiiresti reageerida ja minna süvitsi. Paljudele traditsiooniliste(le) organisatsioonide juhtidele see ei meeldi ja olen kuulnud juhtumitest, kus suure organisatsiooni juht, selmet leida liikumises endale liitlane, püüab liikumist hoopis kõrvale jätta, alavääristades selle liidreid ja isegi esitades küsimusi liikumise legitiimsuse kohta: keda te esindate, kui teil pole ametlikke liikmeid? Selline suhtumine aga meenutab mõnd meie poliitikut, kes on selliseid asju ka Eesti ühendustelt nõudnud.

Näen selles vastasseisus kolme peamist põhjust: esiteks, liikumised ei allu organisatsiooni loogika normidele, nad on mobiilsemad ja kiiremad, ajades segadusse organisatsioone, kes peavad konsulteerima liikmetega, tegema projekte, vastama nõukogu küsimustele. Teine põhjus võib olla kadedus – organisatsioonid on aastaid teinud tööd, et saavutada avaliku sektoriga toimiv töösuhe, ja nüüd tuleb mingi mesilasepilv, kes kohe kutsutakse läbirääkimiste laua taha ja keda koheldakse võrdset. Kolmas põhjus võib olla selles, et liikumistes nähakse sageli protesti ja peljatakse, et protestiga peletatakse eemale koostöövalmis ametnikud ja poliitikud. Liikumine ja protest pole aga sünonüümid ja liikumised võivad olla sama strateegilised kui organisatsioonid – protest on lihtsalt valitud taktika, mida võivad kasutada nii organisatsioonid kui ka liikumised.

Ka Eestis on see üks mõttekoht, kuidas omavaheline suhtlemine ning töö võiksid vastasseisu asemel kasu tuua. Kui me ei oska erinevusi enda kasuks tööle panna ega pinguta ühisosa leidmise nimel, siis oleme haavatavad ja eriarvamuste puhul on mõnel poliitikul väga kerge öelda, et nad ei saa midagi teha, sest ühendused ise ei suuda kokku leppida.

Avatus ja vastutavus – luba tegutseda

2015. aastal tegi EMSL sel teemal suvekooli; mina juhtisin CIVICUSes aastatel 2009–2011 legitiimsuse, avatuse ja vastutavuse (*legitimacy, transparency and accountability*) programmi ning kirjutasin ka selleteemalise käsiraamatu. Eestis on kodanikuühenduste eetikakoodeks ja üle maailma on sarnaseid eneseregulatsiooni-vahendeid sadu. Aga ühendused on hädas, ei saa tööle oma nõukogusid, on huvide konfliktis rahastajatega, saavad süüdistusi

Mida meie saame teha?

KODANIKURUUM: hoida silmad lahti ja reageerida ka väikeste asjade peale, sest nende kuhjumine tekitab juba suure probleemi.

RAHA: survestada rahastamispõhimõtete töölerakendamist ja annetamisest saadava tulumaksusoodustuse eristamist.

LIIKUMISED JA ORGANISATSIOONID: ei ole vaja vastanduda. Nii nagu kaasamisel, otsime ühist kohta.

VASTUTAVUS JA LEGITIIMSUS: ole aus, faktidel põhinev ja mõista oma vastutust.

korruptsioonis või ei suuda argumenteerida oma legitiimsust.

Vastutavus ja legitiimsus on ühenduse luba tegutseda (ingl *licence to operate*). 23.–28.04.2016 Bogotá toimunud rahvusvahelise kodanikuühiskonna nädala avakõnes rõhutas CIVICUSe tegevjuht Danny Sriskandarajah, et sellealase võimekuse puudumine on peamine asi, mis tekitab kodanikuühendustele ja kodanikuühiskonna tervisele probleeme ja mille ilmumine peaks meid murelikuks tegema.

Eriti oluline on see eestkosteoraniisatsioonidele, keda kaasatakse poliitikakujundamisse, sest lisaks tehnilisele korrektusele ja aususele peab ühendus olema võimeline vastutama ka oma nõudmistele ja soovitude ajakohasuse ja tagajärgede eest. “Kodanikuühendused peavad mõistma oma poliitilist rolli. See on võimu, otsustamise ja vastutuse küsimus,” ütles Danny. Olen temaga nõus, seda enam, et võibolla jätvad poliitikud ja ametnikud nii mõnigi kord otsuse tegemata, kuna nad ei ole veendunud, et saavad vastutada ka tagajärgede eest; kodanikuühenduselt, kes on soovitusi andnud, samaväärset vastutust aga ei oodata. Peame mõistma, et kodanikuühendustena me vastutame, kui meie soovitel või nõudmistel tehtud otsused ei too soovitud tagajärge.

Kaasamine ei ole tehniline, vaid poliitiline, majanduslik ja käitumuslik asi. On mõttetu pahandada, et ühendus on jäetud kutsumata koosolekule (tehniline), kui varem ei ole ühendus ise andnud sisulist panust või tõenduslohist infot (majanduslik), või kiruda ametnikke, süüdistades neid kehvast kaasamisest, kui ühenduse arvamus on jäetud kõrvale (käitumuslik). Need protsessid peavad käima koos. Kellel

veel kaasamisest küll pole, siis soovitan end harida EMSLi kevadkoolis esinenud Sarah Alleni väga heade mõtetega, mis teeb kaasamise sisukaks (www.ngo.ee/kevadkool).

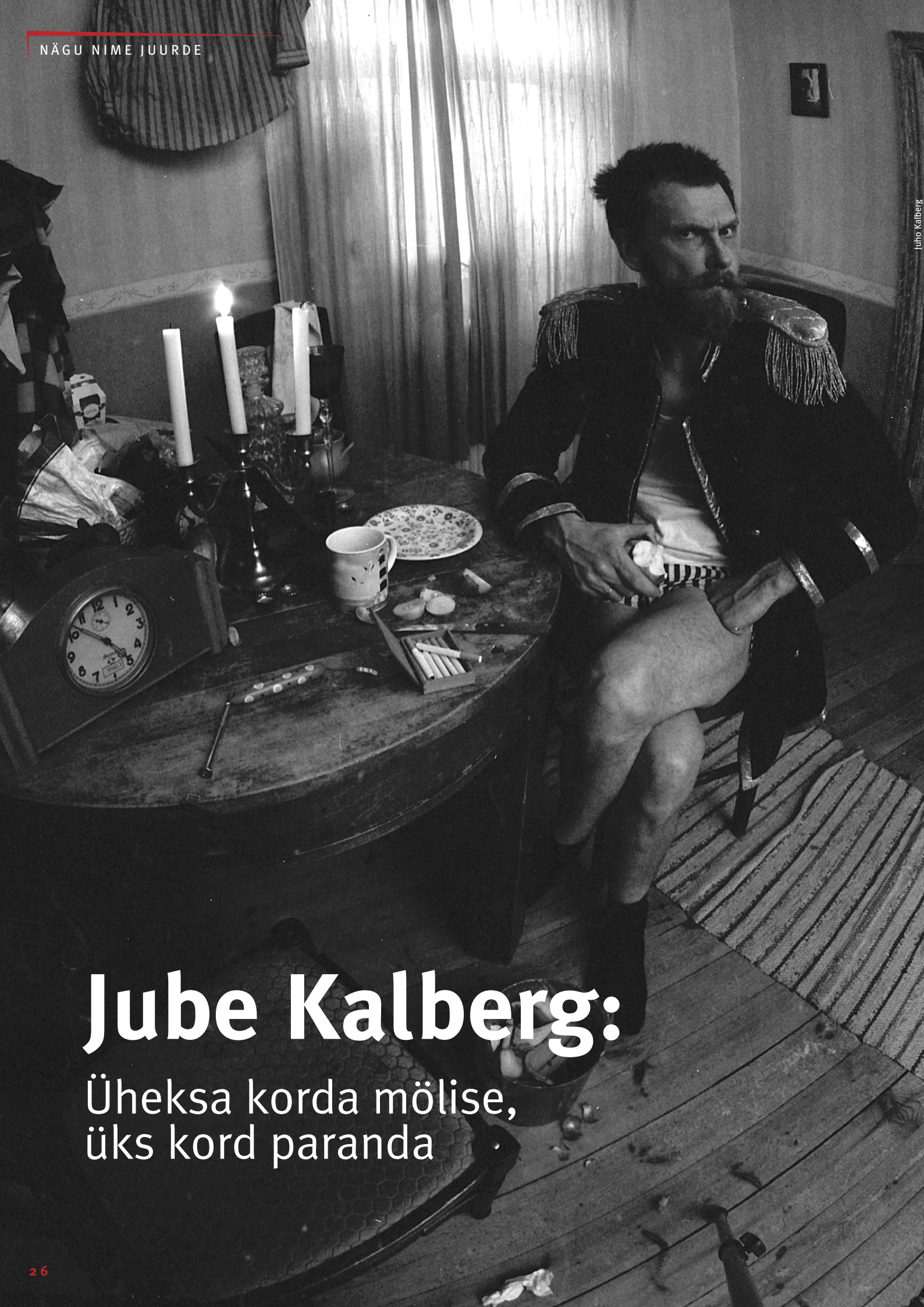
Lõpetuseks veel kord kodanikuruumist

Kas me oleme võitmas või kaotamas võitlust demokraatia ja avatuse üle? Quinn McKew organisatsioonist Article19 arvab, et võitmas: “Sellest annab tunnistust valitsuste närvilisus, seaduste karmistamine ja parempoolsete ebakonstruktiivne, hirmule ja eraldamisele suunatud poliitika.” Mulle tundub, et see on olukord, mis sarnaneb HIV/AIDSi teadlikkuse ja numbritega. Kui Lõuna-Aafrika Vabariigis oli HIV/AIDSi-alane teadlikkus tõusnud ning testimine ja statistika muutunud regulaarseks, siis kasvas nakatunute arv kohutava kiirusega. Aga see polnud näide epideemiast, vaid pildi selginemine, sest inimesed teadsid ja julgesid tulla testima.

Demokraatia piiramise ning nende piirangute ja aeg-ajalt ka rünnakute puhul oleme sarnases olukorras – demokraatia piiramine ja takistamine on agressiivne ning juhtumid sarnanevad, kuid usun, et esiteks annab see tunnistust meeleheitest ja hirmust avatuse ja kodanikujulguse ees ning teiseks on need rünnakud kohe näha ja dokumenteeritud.

Me peame oskama oma õigusi kasutada, sest kui me seda ei tee, siis jäävad meie demokraatia, kodanikuühiskond ja valimised tehniliseks harjutuseks, selmet olla tõeline sotsiaalne ja majanduslik mõjutegur.

Kristina osales 23.–28.04 2016 Bogotá toimunud rahvusvahelise kodanikuühiskonna nädalal Kodanikuühiskonna Sihtkapitali toel.

Juho Kalberg

Jube Kalberg:

Üheksa korda mölise,
üks kord paranda

Jube Juss viskab Facebookis absurdihumorit, sekka jagab linnaplaneerimissoovitusi ja kutsub inimesi temaatilistele meeleavaldustele. **JUHO KALBERG** (45) peab oma propaganda-abi värkstuba, juhatab Telliskivi Seltsi ja veenab pealinna transpordiplaneerijaid inimesekesksuse mõistlikkuses – või nagu ta ise ütleb: kõik aeg, mis reklaamitööst üle jääb, kulub kodanikuaktiivsuse peale ära. Mari Öö Sarv kohtus mõlemaga korraga.

Räägi oma lugu. Paistad silma sellega, et käid ja jaurad, et linn olgu elamisväärne. Kust sa välja kargasid ja miks sa inimesi segad?

Kui ma näen, et ametnik ei tee oma tööd, siis peabki minusugune loll sekkuma, et nad näeks, et kui ise ei tee, võtavad poolpidused vennad asja üle ja läheb veel hullemaks. Inimloomus on laisk ja kui keegi ora perses ei hoia, tehakse tööd ainult nii, et endal oleks mugav.

Minusuguseid on viimasel ajal palju (*meist väntab mööda Tour d'ÕÖ eestvedaja Tõnis Savi ning Juho saabki tema kui teise tubli aktivisti poole viibata*) ja asjad muutuvad ka. Viimasel kümnel aastal on juba märkimisväärseid asju juhtunud. Kõige ehedam on praegu planeeritav peatänav projekt, see on suur paradigma-muutus ja nagu hoop jalaga munadesse, kui vaadata Tallinna viimase 20 aasta arenguid. Väljapaistvaid asju on tehtud muidugi ennegi, nt Vabaduse väljak, kus jalakäijad peavad küll korraks maa alla käima, aga muidu on väga hea.

Sa ütlesid küll intervjuud kokku leppides, et oled uje, aga ole aus ka. Mida sa Tallinnas korda oled saatnud? Mõned tänavad, Kalaranna võitlus ...

Jah, Soo tänav, Telliskivi tänav, Kalaranna arendus sai lõpuks kokkuleppes arendajaga ka parem kui algne plaan.

Üks asi, mida ma endaga ei taha siduda, aga kindlasti palju mõjutas, on 2010. aastal lahvatanud parkimisteema Kalamajas. Siis said kodanikuaktivistid jala otsustajate ukse vahele ja laua taga on juba võimalus alternatiive pakkuda. Alternatiiviks on näiteks mugav jalgrattaga liikumine surma kartmata. Kui kodanik näitab massi, siis võetakse teda kuulda ka.

Kuidas massi näidata?

Kui avalikule arutelule tuleb tavalise 5–10 inimese asemel kohale 200. Ametnik näeb neid kõiki ühes ruumis silmast silma, see on ebamugav ja vastik ja paneb liigutama. Sest ta saab aru küll, et kui kohale tuli 200, siis kõik ei saanud tulla ja kõik ei mahugi saali, kuskil on järelikult veel paar tuhat vihast kodanikku kuurist hangu otsimas.

Kui ametnik ei tee oma tööd, siis peabki minusugune loll sekkuma, et nad näeks, et kui ise ei tee, võtavad poolpidused vennad asja üle ja läheb veel hullemaks.

Allkirjade kogumine toimib ka, aga neid saab alati allavett lasta, et ei tea kust ja kellelt jne. Kui “Raha Tallinna lasteadeadele!” kampaania oma allkirjad linnavalitsusse viis, öeldi otse, et see või too on jabur nimi, sellist inimest ei ole niikuinii olemas, see on väljamõeldis. Tegelikult oli inimene vägagi olemas.

Soo tänav saimegi sellepärast korraliku, et Kalamaja parkimise mäsu oli just olnud, kodanikke kuulati rohkem, nii saime tänav planeerimisele juba algfaasis ligi ja võimukandjaga kokkuleppe, et huvigrupid tulevad nendega kohtuma ja ilma üksteise peale karjumata kuulame üksteist ära. Tavaliselt tehakse kõigepealt asi valmis, siis näidatakse ette ja öeldakse, et palju tööd on tehtud ja muuta ei saa – muidugi on kõik vihased.

Meil on Telliskivi seltsis kõik *knowhow*

olemas, meie hulgas on vajalikke spetsialiste ja oskame asju seletada ka. Tookord töömehe kohale ka TTÜ magistri, kes suures osas tänav valmis joonistaski, see meeldis ametnikele ka rohkem kui ümar jutt, et teeme toreda tänav.

Aga näiteks haljastusemõttele oli ka siis selline vastuseis, et jube. Seda ei suutnudki me selgeks teha, miks linnaruumis puu või põõsas või pink hea asi on. Praegu ehk ei oleks probleemi, kollektiivne mõte on nii palju arenenud.

Justnimelt, teil on teadmisi, loogikat ja argumente. Miks linnaplaneerijad neid ikka veel kuulda ei taha võtta? See tundub nii jabur, et linlased peavad näpuga näitama, et teeme palun linna kõnnitee ka, muidu pole kusagil ... kõndida.

Kõik otsustajad ei ole linlased, vaid elavad linna lähedal maal. Reidi tee projekteerija näiteks elab Viimsis ja tema lahendab oma igahommikust probleemi, mitte linlaste elukeskkonda.

Kui likvideerida linnavalitsuse eest autoparkla, oleks palju parem, sest siis peavad ametnikud hakkama liikuma ja näevad, mida jala liikumine tähendab. Kui nad sõidavad ainult autoga treppi, näevadki ainult, kuidas see lahendada. See on labane ja lihtne, aga võtmetähtsusega asi! Sa näed seda keskkonda, kus sa liigud. Autoga üht, jala teist. Toompeal on suur parkimisplats riigi esindushoone ees ja seal on sama teema: Riigikogu liikmed lahendavad oma liikumisprobleemi, kuidas saada Viimsist või Tiskrest Toompeale – selle asemel et 10 minutit jalutada ja mõtteid koguda.

Mina lõpetasin autoga tööl käimise ära, sest esiteks see oli totter ja teiseks see hommikune kahekilomeetrine jalutuskäik

on tõeline kvaliteetaeg. Aga Viimsist kesklinna muidugi ei jaluta ja sealt ei käi ka ühtegi ekspressbussi, mis kiiresti kohale tooks.

Põhiline probleem on see, et tee planeerijad on ainult tee planeerijad, nad näevad ainult üht funktsiooni, mis on teistest omadustest lahku löödud: "Magistraali töö on suurt massi liiklusevahendeid liigutada ja see tuleb ära rahuldada, ja kas keegi kõrval elab, ei ole tähtis." Mul pole autode vastu midagi, aga hetkel on Tallinnas eratranspordi liigutamine mootori poole kaldu ja ma võitlen selle vastu. Linnal oli eesmärk aastal 2018 saada rohelise pealinna tiitel, eelmisel nädalal avaldati nominentide nimekiri, ühtegi Tallinna nende hulgas polnud ... Mõttekoht. Ja tegelikult peaks planeerima linnastut, mitte linna. Näiteks tasuta ühistransport ei ole tasuta neile, kes linnas ummikuid põhjustavad, aga miks ei võiks olla?

Sa vahel oled ju saanud kuulda võetud ka, mis see võti on?

Võti on see, kui saad oma käpa õigel ajal vahele – kui veel on aega, planeerimine on algstaadiumis, keegi pole veel suurt tööd ära teinud. Aga jube keeruline on kätt vahele saada. Soo tänaval saime, sest just oli olnud see parkimismäsu ja valimisi ka polnud tulemas, poliitikutel polnud tarvis kähku midagi valmis saada, et lint läbi lõigata.

Kui Telliskivi tänavat hakati plaanima, oli meil kommunaalametis oma kontaktisik ja iga paari nädala tagant helistasin ametnikule, et kaugel on, kas saame varsti laua taha istuda. Ühel päeval öeldi, et tema ei tööta enam seal, kohe oligi projekt mürinal töös ja sai selgeks, et aega on nii palju mööda läinud, ametnikud mugavaks läinud, mis hulludega suhelda, teeme vaikselt kiiresti ära. Läksime hoopis projekteerijatele külla ja rääkisime nendega, mõistlikud inimesed, saime palju muudatusi sisse, aga muidugi argumenteeritult.

Mis sind käima tõmbab?

Kui näen, et minu jaoks on midagi valesi. See tõmbab kohe käima! Kuue aasta eest olin ma eriti loll, siis oli eriti lihtne käima minna: "Kõik on valesi, midagi nad ei oska!" Selliseid on kõik kommentaariumid täis, aga lisaks mõtlesin, et kesse "keegi" siis on, kes paremaks

teeb, sattusin Telliskivi Seltsi ja avastasin, et mina olengi see "keegi".

Keskmine kodanik ju karjub ainult oma ninaaluse baasil, mina alustasin kuue aasta eest ka nii. Kuus aastat on pikk aeg, mõned lausa õpivad ülikoolis nii kaua – saad palju targemaks, näed rohkem asju, vaatad linna suuremalt, reageerimis-põhjuseid jääb vähemaks, saad ise asju suuremalt lahata. Näiteks võisin varem närvi minna, miks mu maja ees nii palju autosid on – nüüd oskan näha, et sellepärast, et Piritall pole koole.

Kodanikul on õigus olla loll ja häälekas ühtaegu, aga mida rohkem sa karjud, seda targemaks ise saad.

Kui tunned, et keegi peaks paremaid ettepanekuid tegema, siis tuleb neid teha, sest muidu ju planeerijad ei tea. See ongi tegelikult normaalne, et inimesed ütleavad ja sekkuvad. Kui sul on töö ja lapsed, siis igaks sekkumiseks polegi aega, sa pead rohkem teadma ja selle hankimisele kulub kõva aeg – vähe on neid, kes jaksavad, ja kõigil pole mõistvaid abikaasasid nagu mul.

Ja muidugi annavad hoogu väikesed võidud, kui näed, et miski sõltubki sinust, ongi võimalus kaasa rääkida. Kodanikul on õigus olla loll ja häälekas ühtaegu, aga mida rohkem sa karjud, seda targemaks ise saad. Esimene kord karjud suvalt ja su üle naeratakse, teine kord lähed küsid logistikaprofessorilt, kes teeb sulle selgeks, et oled olnud rumal, aga muidu seda linnaplaneerimise asja tehakse nii või naa, juba hakkab huvitav, otsid lahendusi ja nii ta hargneb. Lõpuks enam ei naerda, kui karjud. "Karjud" ka juba sõbralikult ning vaikse, malbe häälega, olles enne tervituseks vastaspoolele käe pihku pistnud. Eneseteostus kõlab tobedalt, aga eks siin ole egotriippi ka.

Ja mis sind närvi ajab?

Kui istud laua taga kivipeadega. Vaatad, kuidas on loogiline, kuidas mujal on

samu asju lahendatud, ja teisel pool on Volga-põlvkonna silmaklappidega tüübid, kes on suletud pakkumistele ja ideedele. Nad ei saa aru, neil on ju planeering ees. Kõrval on mingi tüüp, kes on seda asja õppinud, ja tema saab mu jutust aru, järelikult ainult minus ka asi ei ole.

Mis siis saab?

Siis ma kipun endast välja minema, hääle hakkab värisema ja läheb kõrgeks, nii et mina olengi halb kohtuja. Meil on pundis inimesi, kes oskavad ilusamini rääkida, ja ma parem hoian end tagasi, muidu pigem kinnitab mu olek ametnikule, et ma pole pädev.

Olulist kvalitatiivset nihet ei tule enne, kui põlvkond vahetub. See pole seotud sünniaasta, vaid mentaalse vanusega, märksõnadeks on "kaasaegne linnapõlvkond". 15–20 aasta eest oli elementaarne, et linnas ei elata, vaid käiakse tööle, ja siis sõidetakse kiiresti minema. Kümne aasta eest tuli uus mõtelaad: me veedame suurema osa elust linnas, siin on kool, töökoht, lasteaed, pood, kino, mis sinna maale ööseks magama ikka ronida, pigem otsida linnas elatav koht. See mõte on hakanud end paljundama ja eelistatakse puitvööd kesklinna ümber, aga miks kogu linn ei võiks sellest lahutada? Mitte et igal pool oleks puitmajad, vaid et siin oleks hea elada? Tihedust peab olema, rahvas teeb kohe ka käivet ja töökohti, aga ka ruumi on vaja. Mina olen suur tänavafänn. Telliskivi tänavas on küll hästi palju liiklust, aga koos laia jalakäimaruumi ja kõrvaltänavatega on see mulle ikkagi mõnus.

Kui kriitiline mass inimesi prooviks linnas elada, säästaks aja- ja närvikulu õhtuti ideaalkodusse pendeldamisega, siis poleks tarvis nii palju suuri magistraale ümber ka alt linna. Piritall ja Tiskres tekiks teedele ruumi eraautode liikumiseks ja kel pole hädavajadust, liikugu linna vahet häästarendatud ühistranspordiga ja peatusest sihtkohta jalutagu.

Kust ja kuidas mõttekaaslasi hangid, kui mõni algatus neid vajab?

Telliskivi seltsil on oma meililist, see toimib hästi. Praegu on suhtlemine ka Facebooki kolinud. Tallinnas on ka asumiseltside võrgustik ja suuremad teemad käivad sealt ka läbi, nt Reidi tee mee-

avaldusega liitusid seltsid sealtkaudu.

Raske on see, et tavainimesele jõuab asi kohale siis, kui kopp on maas. Kodanikuühendused ise ei jaksa alati elanike postkastidesse flaiereid saata või muidu teavitada, kuid suure aktsiooni jaoks ei tohi ka ainult Facebookile ja meililistile lootma jääda, see mass ei tule tänavale või linnavalitsusse kaasa. Kalamaja liikluskorralduse ümber, kui Põhja puiestee ja Kopli teise suunda pöörati, oli Facebooki grupis kõva kisa, kõik on valesti, kõik on valesti. Mina üritasin inimesi käima tõmmata, et siin pole mõtet mõliseda, võtame parem midagi ette ja päriselt mõlitemiseks viime end asjaga kurssi, loeme masinad üle, vaatame, kas asi on end õigustanud. 8000+ inimesega grupist tuli kaks inimest minuga materjale lugema. Telliskivi Seltsi 200-pealisest listist tuli 15. Siin on siis vastakuti emotsionaalne ja kaine arutelu. Aktiivne näost näkku suhtlemine on alati kvaliteetsem.

Kus sa ise mõttekaaslaseks käid ja liikmemaksu maksad?

Formaalsetest ühendustest olen liige Telliskivi Seltsis ja Jalakäijate Ühingu. Mitteformaalsetest räägin ja mõtlen kaasa grupis "Linnad ja liikuvus", mis üritab vahetada mõtteid teemal, kuid liikumist linnas organiseerida vajaduspõhiselt. Näiteks kas parem on teha uus suur tee kaugele või koolimaja kodu kõrvale? Lisaks üritan end harida metsa- ja suveülikoolides. Tahaks ise oma puhkpilliorkestri teha, pisikese pasuna juba ostsingi, aga see keelati kodus ära, nii et lükkub edasi.

Ja ega rohkem ei jaksagi.

Kumb on parem, kindel liikmete nimekiri, kes ootuse järgi ju ka lojaalsed on, või piiritlemata aktivistide kogum kusagil internetis, kellest võiks siis ka loota, et nad vajadusel arvuti tagant püsti tõusevad?

Aktiivsem ja pühendunud kamp on hea, aga selleks ei pea nad olema liikmed. Näiteks meie seltsi üldkoosolekute teated on avalikud, pole keelatud tulla väljastpoolt ja võiksidki tulla kõik, keda huvitab.

Liikmete vajadus on formaalne. "Aga keda te esindate?" ametnikelt pole sisuline küsimus, vaid põhiline kodanikuühiskonna torpedeerimise lause. Vastan: "Aga

keda teie esindate?"

Liikmete arv on vajalik ainult selleks, et näidata väljapoole, et meil on must-tuhat liiget, värisega kõik ja nad kõik arvavad nagu mina. Tegelikult ei ole ühtemoodi arvamusega inimesi olemas, ka liikmete arvamus võib nii kiiresti lahkned. Sadakond liiget on hea, see annab endale tunnustust. 500-liikmeline selts oleks juba absurdne, ei usu, et see suudaks midagi ühist otsustada, liiga palju erinevaid arvamusi. Efektiivses seltsis oleks sarnaselt mõtleivate inimeste hulk nt 50, kellega saab ühtses suunas liikuda.

Vabaühendus pakub mõttelaadile tegutsemisvõimalust. Ei peaks otsima elu eest uusi liikmeid, tähtis on, et oleks näha, et uks on huvilistele lahti. Kui tahad, tule ja löö kampa.

Kuidas neid teisi inimesi käima tõmmata või närvi ajada?

Eks siis vist demonstratiivne kopp maja ette panna, see käivitab kõige rohkem. Inimestel pole aega tegelda asjadega, mis neid valusalt ei puuduta. Kui puudutab, tuleb kohe ka see puudu olnud aeg. Peaks endale kopa ostma.

Vabaühendus pakub mõttelaadile tegutsemisvõimalust. Ei peaks otsima elu eest uusi liikmeid, tähtis on, et oleks näha, et uks on huvilistele lahti.

Reidi tee näiteks on Telliskivist üsna kaugel, aga mind puudutab see ikkagi. Siin on vastuolu üldise linnaplaneerimise tarkuse ja "siia saagu tee!" mõtteviisi vahel. Teiseks tunnen, et see asi seal ei lahenda midagi ära, Kadrioru ummik jõuab lõpuks lihtsalt minu maja ette. Olen üritanud seda ka selgitada, aga tulemust see ei too, kes aru saavad, on niigi pundis.

Aktiivsete inimeste ressursi piir ongi siin, kus me praegu oleme. Siiski peaks inimesi veel ärgitama, aga selleks on vaja mingit lisapauerit. Üks võimalus on, et linn ise muudab oma suunda, nt saadab

inimestele postkastidesse info kavandavate muudatuste kohta. Teine võimalus, et olemasolevad aktivistid teevad midagi inimeste "äratamiseks".

Ja kui sa oled oma kopaga inimesed kokku saanud ja teine aktivist tuleb oma kopaga ning meelitab kõik aktiivsed inimesed enda probleemi õuele?

Pole mure. Järelikult see teine probleem on õige probleem ja peaasi, et tegutsetakse. Võibolla ma siis ise ei tegele üldise, vaid oma isikliku asjaga? Järelikult peangi usaldusgrupilt kinga saama.

Järelkasvu ka näed?

Noori aktiviste tuleb küll peale, kuid 20–30-aastaste jaoks on teistsugused ühinguvormid. No näiteks Tour d'Öö, mis tegeleb ju ka linnaruumiga, aga nende teema ja sõnum on konkreetsem. Tundub, et asumiselt on vanainimeste teema.)

Kui ühingu enam aktiivselt ei tegutseta, on kaks võimalust: kas probleemid said lahendatud või inimesed ei jaksa, aga sel juhul tekib kohe uus samasugune ühing, mis sama probleemiga edasi tegeleb. Seegi on järjepidevus ja mina ei peagi oluliseks, et see üks keha jätkab.

Mille peale sa ära väsid ja käega lööd?

Olen mõelnud. Aasta-kahe järel tahakski eemale tõmbuda, aga siis ei saa. Kohe, kui ütled, et lähed seltsi juhatasest ära, tuleb kusagilt "Oot, kuule, üks asi tuli meelde, seal-ja-seal nad hakkavad midagi planeerima" ja sa oled tagasi, sest sa tahad juures olla. Kas realiseerid seda soovi asumiselt või mujal, vahet polegi. Uks on lahti. Ja kuigi see on tõsine asi, on see samal ajal lõbus ja huvitav mäng ka, sinust sõltub midagi, aeg-ajalt blufivad mõlemad pooled midagi meelega ja keevavad käru, siis leitakse tasakaalupunkt ja räägitakse tõsiselt edasi.

Või no mis võimalus veel oleks? Hala da Delfi kommentaariumis, et meist ei sõltu midagi? No ei! Iga kümne "Kõik on perses" lause kohta tuleb minna välja ja üks neist kümnest korda teha või takistada pekkikeeramist. Siis on jälle indulgentsi minna ja üheksa korda kurta. Nii et uuema aja vanasõna oleks: üheksa korda mõlise, üks kord paranda.

Hea Kodaniku külalistoimetaja **BRIGITTA DAVIDJANTS** kuulas kampaaniameistreid ja luges interneti läbi ning pani kirja kogutud tarkuse sellest, kust leida ja kuidas meelitada oma algatuse juurde liikmeid, aktiviste ja kaasamõtlejaid.

Kuidas kaasata?

Mõned näpunäited.

Öeldakse, et poliitika on võimalikuse kunst, kampaaniad aga selle võimalikkuse muutmise kunst. Seega tähendavad kampaaniad reaalsel võimalust midagi ära teha. Loomulikult eeldusel, et muutus tuleb enne, kui aktivist läbi põleb.

Kampaaniaid iseloomustab see, et enamasti tehakse nendega algust siis, kui kõik muu on ebaõnnestunud. Just siis pöördutakse ühiskonna poole ja veendakse seda huvituma millestki, mis muidu ehk ei juhtuks. Kuidas aga saada inimesi oma ideega kaasa minema? Eriti veel praegu, kui konkureerivaid ideid on nagu seeni pärast vihma?

Analüüsi situatsiooni

Rusikareegel number üks on see, et midagi ei tohi teha uisapäisa. Selge plaan aitab vajadused kindlaks teha ning protsessi planeerida. Niisiis, vahet pole, kas

tahad korraldada naabruskonna koristamistalguid või lillemuüki veteranide toetuseks, esimene etapp on planeerimine.

Alusta situatsiooni analüüsimisest. Sa tead, mida tuleb muuta. Mõtle läbi, miks pole muutust veel toimunud. Järgmisena selgita välja jõud, mis on sinu eesmärgi saavutamise poolt ja vastu. Seejärel tuvasta asjasse segatud inimesed, organisatsioonid, institutsioonid.

Kust leida uusi liikmeid?

Ausalt öeldes kõikjalt. Oluline on aga aru saada, keda täpselt ja milleks vajad ning kui palju inimesi tarvis läheb. Millised nad olema peaksid? Kas vaja on eestkõnelejaid või kaasalööjaid? Kuidas neile läheneda ja milliste raskustega võib pörkuda? Vastused aitavad mõista, millist tüüpi liikmeid otsid ning kuhu nende leidmiseks pöörduda. Jätka sellega, et teed nimekirja paikadest, kus seda tüüpi

inimesed liiguvad. Seejärel leia oma aktsioonis konks, mille otsa nad haakida. Inimestele lähevad alati korda näiteks sellised teemad nagu õiglus, tervis, turvalisus ja tööelu.

Kuidas rahvast mobiliseerida?

Kampaaniaid iseloomustab ajakriitilisus. Enamasti on tegemist probleemiga, mis tuleb avalikustada, et see laheneks. Seepärast tuleb rahvas kähku mobiliseerida. Motiveerimiseks peavad sõnum ja eesmärk olema lihtsad. Seega kommunikeeri korraga ühte sõnumit. Väldi kahe-mõttelisusi, mis nõuaksid edasisi selgitusi. Niikuinii saavad inimesed päeva jooksul väga palju informatsiooni ning segast juttu on lihtne kõrvale tõsta.

Ole lähenedes ka ettevaatlik ja delikaatne ning mitte mingil juhul nõudlik. Näiteks kui tahad saada rahvast koduõue

Anna-Stina Treumund

Anna-Stina tuli pärast Berliini külastamist mõte korralda naistepäeva puhul feministlik festival LadyFest, kaudsema eesmärgiga suurendada soolist võrdõigusslikkust. Festivali ettevalmistamiseks oli tal aega kaheksa kuud. Ta kaalus, kui kulukaks läheb korraldamine ja millist tulu festival võiks tuua ning mõtles ühtlasi läbi, kui palju võiks olla huvitunuid, teisisõnu võimaliku sihtgrupi.

Anna-Stinal läks vaja inimesi, kellega koos programmi välja töötada, esinejate ja festivalipaid kadega kokkuleppeid sõlmida, meediaga suhelda, eelarveid koostada jne. Ta kaardistas oma sõprade hulgas võimalikud huvilised ning uuris ka seda, kes on varem selliseid festivale korraldanud. Ta leidis oma tiimi Aedi, Brigitta ja Dagmari, kõik väga erineva profiiliga inimesed.

Naistele oli vaja lühikese ajaga saada rahvas festivalile, ent nad teadsid, et feministlik kultuuri-festival võib osale publikust hirmutavalt mõjuda. Neil oli LadyFesti korraldades ka suurem eesmärk: nad tahtsid, et inimesed teadvustaksid soolise ebavõrdsusega seotud probleeme. Seepärast hoidusid nad festivali reklaamides liigsest infost, vaid valisid selge, positiivse sõnumi – tulemas on äge feministlik pidu, kuhu kõik on oodatud!

Sellise asja jaoks nagu LadyFest sobib sotsiaalmeedia nagu rusikas silmaauku. Pealegi avastasid naised lisaks vanadele ja toredatele tegijatele sotsiaalmeedia kaudu ka portsu endasarnaseid noorema põlve feministe, kelle hulgast leidsid nii festivalikülalastajaid, tulevase korraldamise kaasalööjaid kui ka niisama toetajaid.

koristama, siis viita sellele, mida nad sellest võidavad – puhtama elukeskkonna, ruumi pallitagamiseks vm. Muidugi tuleb inimesi kampaania vältel harida, sest teadlikkus tõstab motivatsiooni. Harimisega ei tasu aga liiale minna, sest nii võib saada üha targemaks, aga mida ei tule, on muutus. Kampaania peab olema tegutsemispõhine ega tohi muutuda vaid info kogumiseks, mida levitatakse juba nii ehk naa nõusolijate hulgas.

Kuidas hoida motivatsiooni?

Ja siit jõuamegi olulise punktini – kuidas hoida inimesi endaga? Kampaania mõte on panna inimesed mingit probleemi teadvustama, viia nad ükskõiksusest tugeva emotsioonini, mis paneb nad tahtma tegutseda, ja kampaania õnnestumise korral rahuloluni. Seepärast ei aita sellest, kui neile probleemi vaid demonstreerida.

Nad võivad küll pisut muretseda hakata, aga ainuüksi selle peale nad kohe tegutsema ei kuku. Seepärast tuleb inimestele näidata, et nad on vajalikud, nad saavad aidata ning just nende tegevuse tagajärjel võib midagi muutuda.

Selleks kohtle neid kui võrdseid, kaasa neid visiooni loomisse ning kuula ära ka kogenematamad, kiida inimesi, anna neile positiivset tagasisidet. Konflikte ei tasu liialt karta, ka mitte omavahelisi, sest nende ümber saab punuda diskussiooni, mida ja miks täpselt tehakse. Pealegi, just konflikt tõmbab avalikkuse tähelepanu, sest paneb küsima, kui halvasti siis asjad tegelikult on.

Ja milline on sotsiaalmeedia roll?

On käibetõde, et meediat jälgivad inimesed lasevad end lihtsamini kodaniku- ja poliitilistesse liikumistesse kiskuda. Ja

mitte ainult need, kes jälgivad formaalset meediat, sama mõjukas on sotsiaalmeedia, nagu Facebook ja Twitter. Täna on tehtud loendamatu uuringuid, kuidas sotsiaalmeedia mõjutab *offline*-käitumist. Mõju on tõesti suur, ent pigem noorema elanikkonna hulgas. Ühtlasi pole sotsiaalmeedia hea koht poliitiliste kampaaniate jaoks, küll aga kodanikuliikumisele. Samuti nõuab selliste kampaaniate jätkusuutlikkuse suurt tööd, sest sageli toovad need rahva korra kokku, aga mitte püsivalt.

Allikad:

How to Create a Campaign: Step by Step Guide. Southern Regional Education Board
How to Run Effective Campaigns, www.knowhownonprofit.org
How to Influence the Political Processes. Be Humankind. Oxfam

Vabatahtlik: kuidas leida, kuidas hoida?

Fontes

Pille Aro

Mida silmas pidada, kui värbad vabatahtlikku parema homse nimel? Eksperdinõu annab Fontese juht **KÜLLI LILLEORG** (vasakul), värskete kogemustega täiendab SA Kiusamisvaba Kool programmikoordinaator ja vabatahtlike juht **KLELIA PETERSON** (paremal).

Tulemuse tagab värbamisprotsessi põhjalik eeltöö

KÜLLI LILLEORG: Värbamisprotsessi põhjalik ettevalmistus peegeldub otselt lõppkandidaatide tasemes – kui õigeid väärtusi, profiili, isiksust ja motivatsiooni vabatahtlik endas kannab. Värbamist alustades tuleb kokku kutsuda tiim, need organisatsiooni sees ja ümber olevad inimesed, kes tunnevad ära organisatsiooniga sobituvat vabatahtlikku. Sõnastades vabatahtliku töö väärtuse, keerukuse, iseloomu ning vabatahtliku eeldused, loome raamistikku, mis aitab vabatahtlikel ära tunda õiget pakkumist ja organisatsioonil õiget vabatahtlikku.

KLELIA PETERSON: SA Kiusamisvaba Kool on veel noor, seega oleme iga kord pisut targemad vajaduste hindamisel ja vabatahtlike leidmisel. Värbamisel on peamised märksõnad usaldusväärsus, panustamiseks vajaliku aja ning tegeliku huvi olemasolu. Kuna tegevitiim on väike, lõvad kõik otsiprotsessi eri etappides kaasa.

Värvates oleme soovunud kandideerija

elulugu ja motivatsioonikirja, et saada aimu inimese kogemustest ning esmastest mõtetest sihtasutuse missiooni ja valdkonna kohta. Omalt poolt oleme ausalt kirjeldanud peamisi tööloike ning vajadusi, samuti seda, mida vabatahtlikule missioonitunde kõrvale pakkuda saame.

Kiirustamisel ei ole värbamisprotsessis kohta

KÜLLI LILLEORG: Põhitõde nii töötajate kui ka vabatahtlike puhul on: värba aeglaselt! Pea mees, et värbamine on ajamuhukas protsess. Oluline on jõuda otsuseni hetkel, kui oled veendunud, et see tulevane vabatahtlik täidab kõik olulised kriteeriumid. Ta sobitub inimeste ja organisatsiooniga, motivatsioon tulla on veenev, vabatahtliku väärtused haakuvad organisatsiooni väärtustega ning tal on kõik vajalikud oskused ja teadmised. Kui mingitel põhjustel on otsustamine kujunenud keeruliseks ja sisetunne ei ole kindel, siis lähtu alati pikaajalisest perspektiivist, lühiajaline vaade üldjuhul eksitab. Küsimuste tekkimisel peatu ja kaalu läbi kõik – planeeri ja leia aeg valiku tegemiseks ja otsustamiseks. Ja kui peaks

juhtuma, et esimesel katsel õiget inimest ei leia, soovitan alustada algusest.

KLELIA PETERSON: Oleme oma värbamised võimalikult pikalt ja põhjalikult planeerinud, hinnates hetkeseisu ning ka tulevikuvajadusi. CVde põhjal oleme teinud eelvaliku, seejärel valitud kandidaatidega silmast silma kohtunud, kaalunud ise ja palunud ka potentsiaalsel vabatahtlikul oma motivatsiooni uuesti kaaluda jne. See kõik võtab aega, ent on toonud tiimi püsivaid vabatahtlikke ja ka neid, kel on võimalus ja soov veelgi enam panustada.

Mõtestatud panus paneb pühenduma

KÜLLI LILLEORG: Põhjuseid, miks vabatahtlik alustab või jätkab organisatsioonis panustamist, on väga erinevaid. Värbamisprotsessis peavad mõlemad pooled jõudma arusaamisele, mis on see sisemine puudutus, miks kaalub vabatahtlik panustamist just konkreetse teema, muutuse või meeskonna nimel. Organisatsiooni ja selle sihtide sügavam tunnetus ja usk muutuste võimalikkusesse tagab vabatahtliku pa-

nuse kvaliteedi. Panuse mõte ja mõju loovad vabatahtlikus avatust end täiendada ja õppida tehtud vigadest ning paindlikkust eriolukordades.

KLELIA PETERSON: Vabatahtliku tegelik huvi on väga oluline: valdkondi, kus kaasa lüüa, on väga palju, ja selleks et leida enda jaoks see õige, tuleb vabatahtlikul tunda, et konkreetne teema – meie puhul kooli-kiusamine ja võimalikud lahendused – teda läbi ja lõhki kõnetab.

Silmiavav on olnud kogeda, et kõik, kes on soovinud vabatahtlikuks tulla ametlike konkursside vahele jäänud aegadel, pole jäänud püsima. Põhjuseid on olnud erinevaid, ent peamiselt ei olda ise uksele koputades piisavalt kursis, mida me tegelikult teeme, mida vabatahtlikult ootame, mida saame pakkuda ja kuidas see kõik kokku kõlab.

Nii et konkreetne värbamiskonkurss on tõestanud oma tõhusust!

Ole teadlik vabatahtliku ajast, mida ta on valmis investeerima

KÜLLI LILLEORG: Kui mitu tundi vaba tahet on eksperdist vabatahtlikul võimalik investeerida? See kipub olema keeruline küsimus mõlemale poolele, nii värbajale kui ka tulevasele vabatahtlikule. Esialgu võib tunduda isegi kohatu küsida – teeme ikka nii palju, kui aega võtab ja vaja on. Tüüpilisi töösuhteid loome ikka 40, 20 või 10 tunni kaupa nädalas. Miks ei ole sama iseenesestmõistetav läbi mõelda vabatahtliku töömahtu? Kindlasti on see mõnikord raskendatud või siis maht nii kosmiline, et kindlam on keskenduda tulemuste saavutamisele. Mahukamate ja keerukamate koostöösuhete sõlmimisel tasub aga läbi paistvus end alati ära – selguse nimel tuleb aususe samme astuda koostööd alustades, vältimaks hilisemat olukorda/õhkkonda, kus vaba tahe võib lihtsalt katkeda. Siit ka kohe praktiline mõtteharjutus: kui suur on praegu teie organisatsioonis vabatahtlike tehtav/antav panus tundides?

KLELIA PETERSON: Aeg on väga oluline! Kuna vabatahtlikku tööd tehakse kõige igapäevase kõrval, kipub juhtuma, et kui palga- või õppetöö, perekohustused või hobid üle pea kasvavad, jääb vabatahtlik töö pisut soiku. Selleks ongi oluline läbi rääkida, mis on aeg, mida organisatsioon

vabatahtlikult vajab, ja mis on aeg, mida vabatahtlik ka keerulisematel hetkedel pakkuda saab. Tuleb olla aus ja julge ning alati ka julgustada vabatahtlikke oma elumuutustest aegsasti teada andma, et jääks aega ümberkorraldusteks.

Usaldus kannab edasi

KÜLLI LILLEORG: Usalduse võitmine ei ole keeruline: pea kokkulepetest kinni ja julge probleemidest või tekkinud uuest olukorrast õigel ajal teada anda. Vabatahtlik on organisatsiooni esindaja, iga edu ja ebaedu jätab käidud teele oma jälje. Hoiduda tuleks lõksu sattumisest, kus jätame emotsionaalsetel põhjustel välja ütlema-ta kriitilisi ootuseid, kogemusi ja sisepingeid ning laseme neil kuhjuda suhtlemistõkkeks, mis hakkab õõnestama loodud usaldust. Värbaval organisatsioonil on võimalik luua koostöökohti, kus jagatakse ühistöö käigus tekkinud kogemusi ja antakse üksteisele jooksvalt tagasisidet selle kohta, kuidas organisatsioonis asjad käivad ja kujunevad. Muutuste kursil kannab iga jagatud võit ja valu suurema jõuga edasi.

KLELIA PETERSON: Püüame usaldusliku ja sooja suhte loomiseks ja hoidmiseks kaasata vabatahtlikke meie igapäevategemistesse ja infovälja. Korraldame ühisüritusi, kus saab vahetada kogemusi ja infot, arutleda muude ja rõõmude ning ka tulevikuplaanide üle. Kuna iga vabatahtlik on väga väärtuslik, püüame elurütmimuutuste puhul leida ka uusi lahendusi ning panustamisvõimalusi, et keegi ei peaks päris kõrvale jääma.

Loo pikaajaline suhe

KÜLLI LILLEORG: Iga värbamisotsus, mis toob organisatsiooni vabatahtliku, võiks luua aastatepikkuse suhte. See võib tähendada perioode, kus vabatahtlik panustab väga erinevas mahus, kuid ainult siis, kui fookuses on teemad, kus konkreetse kompetentsiga vabatahtliku panus on vajalik ja

põhjendatud. Pikaajalised suhted teevad organisatsiooni elastsemaks, tekib rohkem paindlikkust tegevuste planeerimisel ja optimaalne ajakasutus tegevuste elluviimisel ning see kõik kasvatab organisatsiooni võimekust. Püüd luua pikaajalisi suhteid vabatahtlikega on organisatsiooni teadlik valik, mitte juhuslik pingutus.

KLELIA PETERSON: Meie vabatahtlike ring on üsna pisike, sest soovime hoida ja arendada püsivaid vabatahtlikke. See on vajalik juba seetõttu, et lastega seotud teemad on väga delikaatsed ning usalduslik suhe nii sihtasutuse kui ka koolidega on väga oluline – ja see saab tekkida vaid ajaga.

Värbamisele järgneb hoidmine. Tänu ja tagasisidest piisab

KÜLLI LILLEORG: Vabatahtlike hoidmine tähendab eelkõige respekti, õigel hetkel tagasiside andmist, kokkuvõtete tegemist ja tänu väljendamist. Toimivad ja hästi hoidud suhted vabatahtlikega kujundavad organisatsiooni mainet. Õhukestes organisatsioonides on vabatahtlike panus ja väärtus ülikriitiline. Hoiduda tuleb hoolimatust ja ebakorrektsest suhtumisest, kus unustatakse ära vabatahtlike antud aja tegelik väärtus. Soovitan neid arvutusi mõnikord ka ette võtta, kui oled vaba tahte alusel erasektori tippspetsialistiga midagi olulist lõpule viinud. Sisuliselt toimiv koostöösuhet vabatahtlikuga täna tähendab ka vähem vajadust värvata homme. Mõelge läbi: kuidas teie organisatsioon oma vabatahtlike hoiab ja tänulikkust peegeldab?

KLELIA PETERSON: Püüame vabatahtlikele olemas olla ja neid ka tunnustada. Peamine motivaator on küll missioonitunne, ent teeme vabatahtlikele pai ka ühisüritustel esiletõstmise ja kiitmisega, toome koosviibimistele mitmekülgsid ja arendavaid tegemisi ja mõttevahetusi ning võimaldame osaleda enda koolitustel.

SA Kiusamisvaba Kool otsib taas uusi vabatahtlikke!

Kui tekkis huvi ja soovid kandideerida, piilu nende Facebooki lehele www.facebook.com/Kiva Eesti.

TEDxLasnamäe* konverentsi peakorraldaja **VLADIMIR SVET** (24) rääkis Ivan Lavrentjevile, kuidas teha Eesti kõige ägedamat venekeelset konverentsi.

Vladimir Svet:

TEDx Lasnamäe on kõigile,
lihtsalt vene keeles

Kes sa oled?

Aprilli keskpaigast olen õiguskantsleri nõunik, tegelen laste ja noorte õiguste kaitsmise ja edendamise teemadega, vastava teavitustöö korraldamisega ja edaspidi ehk ka koolitamisega. Varem töötasin pikalt Tallinna Kesklinna valitsuses. Samal ajal õpin Tartu Ülikooli magistriõppes õigust.

Vabal ajal oled muu hulgas TEDxLasnamäe konverentsi korraldaja. Kuidas su igapäevased tegevused sellega seostuvad?

Peamised on väärtused: inimestele lähevad korda avatud ühiskond ja õigusriik, nende jaoks on oluline üksteisega läbi saada ja vähemustega arvestada. Tegelikult on ka meie TEDx paljuski tingitud sellest, et ma tahan elada avatumas ühiskonnas, kus inimesed saavad paremini läbi ja tahavad üksteisega rohkem rääkida, üksteise eripäradega arvestades.

Kevadel toimus Lasnamäel kolmas TEDx – kes ja kuidas tuli arusaamale, et midagi sellist on vaja korraldada just Lasnamäel?

Tagasihoidlikult vastates: mina tulingi. Kunagi käisin TEDxTartu konverentsil ja siis üks hetk istusime sõbraga Majaka piirkonnas maja ees ja küsisime endilt: huvitav, palju on Eestis selliseid venelasi, kel oleks jagamist väärt mõtteid?

Kust see mõte, et just venelased? Miks mitte teha kahes või kolmes keeles?

Mulle tundus, et ma ise tunnen inimesi, kes suurepäraselt sinna lavale sobiks. Mõtlesin: huvitav, miks neid ei kutsuta teistele TEDxi vms üritustele, ja jõudsin arusaamale, et isegi hea keeleoskuse juures võib eesti keeles oma ägeda idee esitamine raskeks osutuda. Ja mündi teine külg oli seotud sellega, et hea küll, nad võivad esineda ja eestlased saavad neist teada – aga kas kohalikud venelased teavad, et Eesti parimaid nanotehnolooge on vene keelt kõnelev inimene? Või kas nad teavad, et ka meil on riigis võimalik luua väga edukaid arvutimänge? Algul oli küll küsimus, kas on neid inimesi, keda lavale panna, aga siis hakkasime nimekirju koostama ja saime aru, et selliseid on küll ja küll ning jagub kümneteks konverentsideks.

Kas sulle ei tundu, et see on veidi kunstlik: eestlased tehku oma konverents Tartus ja meie teeme omaette Lasnamäel?

Kindlasti ei ole. Eestis ja Tallinnas toimub mitu TEDxi üritust aastas ja need pole venekeelsete inimeste seas populaarsed: nad ei tea ürituste toimumisest ja Tallinnas on eri publikule üldse kõva konkurents. Konverentsile tulija tahab lõõgastuda: ühel hetkel räägitakse talle silma ehitusest ja teisel juba makroökonoomikast – kui kuulata seda võõrkeeles, võib mingi hetk raskeks minna. Me ei ole üritus, mis on suunatud vene inimestele – me lihtsalt oleme venekeelne üritus. Iga aastaga käib kohal aina rohkem eestikeelseid inimesi, mis tõestab, et see asi läheb ka eestlastele korda.

Kes on konverentsi keskmine osaleja?

Keskmine osaleja elab Kivila või Kärberi tänava kandis Lasnamäel, ta on lõpetamas või juba lõpetanud ülikooli. Tal on keskmisest veidi kõrgem enesehinnang – ta arvab, et ta on tegija tüüpi, aktiivne, valmis mugavustsoonist väljuma. Ehkki ta tuleb venekeelsele üritusele, valdab ta tavaliselt ka eesti ja inglise keelt. Tihti on need inimesed huvitatud kas tehnoloogiast või aktiivsest kodanikuhoiakust.

Oota, nad ei olegi kõik Keskerakonnast?

(Naerab.) Nii kummaline, kui see ka pole, absoluutne enamik Eesti venekeelsetest inimestest ei ole. Konverentsil käivad väga erinevate vaadetega inimesed ning mõnikord astuvad ka mõned poliitikutud läbi – seda on rõõm näha, sest TEDx on teadagi apoliitiline üritus.

Ma ise olen käinud kõigil kolmel TEDxLasnamäe konverentsil. Panin sel aastal tähele, et seal on ports inimesi, keda ma ei tunne nimepidi, küll aga suudan nägupidi identifitseerida, nähes neid aastast aastasse just teie üritusel. Kas sul on tunne, et on tekkinud lojaalsetest osalejatest koosnev kogukond?

Iga aastaga tuleb uusi nägusid juurde: esimesel aastal oli meil 100 osalejat, siis 150 ja nüüd juba 250. Neid, kes kõigil

kolmel käisid, on ehk 20–30 inimest. Ma ei tea, kas neid saab kogukonnaks pidada, küll aga võib eeldada, et nad jagavad sarnaseid väärtusi. Iga konverentsi olulisemaid elemente on ikkagi kohvilaud, kus inimesed saavad arutleda. Me ei pretendeeri olulise foorumi staatusele, küll aga oleme inimestele platvorm suhtlemiseks ja mõttekaaslaste leidmiseks.

Konverentsist rääkides kasutad pidevalt meie-vormi. Kes need teised inimesed peale sinu on?

TEDxLasnamäed teeb imetlusväärne vabatahtlike punt, kes usub ja panustab konverentsi õnnestumisse. Olen valmis igatüüpi neist luurele minna.

Ja kui ükspäev lähed hoopis ise tiimist ära, kas konverents elab edasi?

Ta jääb püsima ja muutub, kuna muidugi sõltub üritus sellest, kes eest veab. Kui mina välja jään, siis keegi asendab, uusi inimesi tuleb juurde ja siis see on juba natuke teine, aga samade väärtustega üritus. Kui ma pole ükspäev korraldusmeeskonnas tegev, tahaksin isegi tulla kohale ja päriselt nautida. Meil on üksjagu küsimusi, mille puhul nõuame igalt meeskonna liikmelt 100% nõusolekut. Mis on konverentsi teema? Toimumiskoht? Peamised esinejad? Kõik need küsimused paneme paika konsensuslikul teel. Sellele kulub vahel palju aega, aga nii tagame, et kõigil meeskonnaliikmetel on konverentsi suhtes omanikutunne.

Olete juba väga edukad – kus sinu silmis jookseb see piir, millest paremaks ei saa minna?

Mina näen, et viiendaks aastaks võiks meil olla 500 osalejat. Arvan, et on olemas mingi lagi ja üks hetk on inimesed TEDxist tüdinud ja kõik toimetavad oma-soodu edasi. Aga sinnamaani – kui meil jätkub inspiratsiooni, on inimesi, keda kutsuda, ja ideid, mida jagada – teeme edasi. Peamine, et inimesed elaks nende ideedega kauem kui ainult konverentsi päeval.

* TEDx on rahvusvaheline sõltumatute konverentside sari, mis võimaldab silmapaistvatel inimestel jagada 18 minuti jooksul enda ägedat ideed.

Rahastamise variraport

SIIM TUISK põhjendab vabaühenduste riigieelarvest rahastamist ja tutvustab rahastamise variraporti tulemusi.

2002 Eesti kodanikuühiskonna arengukontseptsioon (EKAK) ütleb, et avalik võim ja kodanikuühendused töötavad välja põhimõtted ja korra avalike teenuste osutamise delegerimiseks kodanikuühendustele ning avaliku võimu asutuste ja kodanikuühenduste koostöölepete täitmise rahastamiseks.

2008 Käivitati kodanikuühiskonna riiklik rahastamisinstrument, SA Kodanikuühiskonna Sihtkapital.

2009 Valitsus kiitis heaks kodanikuühenduste riigieelarvelise rahastamise korramise kontseptsiooni.

2013 Praxisel valmis ühenduste rahastamise juhend, mida rahastas Siseministeerium "Kodanikuühenduste riikliku rahastamise korramise" programmi kaudu.

2013–2014 Praxis ja Siseministeeriumi regionaalministri valitsemisala koolitasid ametnikke, et juhend kasutusele võtta. Uue valitsusega kadus aga regionaalministri valitsemisala.

2014 Hea Kodaniku ajakiri kuulas maad rahastamisteemalise numbriga.

2015 EMSL võttis ette variraporti koostamise, et kõrvutada juhendit tegeliku olukorraga. Sügisel kogunes vabakond rahastamise käärajatele, sellele teemale keskendus liikmeklubi, uurisime ministeeriumide kodulehekülgi ja küsitlesime ametnikke.

2016 Ilmus variraport, mis võttis 60 leheküljel kokku selle, millest me oleme juba neli aastat rääkinud.

Vabaühenduste rahastamisest on EMSL rääkinud asutamisest peale, 25 aastat. Selgitanud, kuidas; põhjendanud, miks; toonud maale paremaid praktikaid. Rahastamise variraport on viimane samm sellel teel, mis tutvustab hetkeolukorda ja pakub lahendusi.

Tõsi küll, endiselt kohtab vahel arvamust, enamjaolt küll Delfi kommentaariaadis (aga ka parlamendis), kus pole oluline küsimus, kuidas, vaid kas vabakonda peaks rahastama. Öigemini on neil vastuski olemas, ja see on: "Ei!" Täpsemalt küsivad nad, millal ma "päristööle" lähen, sest vabaühenduses ei saa ju töötada, see peab olema hobitegevus, omast vabast ajast ja tahtest ja rahast, kui soovi on.

Hinnanguliselt on vabatahtliku töö väärtus Eestis 100–130 miljonit eurot aastas. See on võrdne riigi ühe rahasüstiga Estonian Airi või Läänemaa elanike aasta töötundidega (vt kodanikuühiskonna almanahhi, HK nr 63). Selle töö organiseerimiseks ja paremaks korraldamiseks on aga vaja läbimõeldud tegevusi vabatahtlike värvates ja koordineerides.

Ilmselt nõustuvad ka skeptikud, et vabast ajast ja tahtest pärast päevatööd jõuab teha palju vähem kui päevatööna. Kui aga ühiskondlik panus saabki tööks, siis kes seda rahastama peaks? Kas Kiusamisvaba Kooli tööd peaks rahastama kiusatavad koolilapsed, kiusajad, nende vanemad? Eesti Puuetega Inimeste Koja huvikaitsetöö kinni maksma puudega inimesed?

Veel keerulisem on küsimus, kes peaks kinni maksma nende töö, kes otseselt nõrgemate eest ei seisa, vaid neid kaudselt toetavad. Niisiis, mida mina teen vabaühenduste liidus ja kes selle kinni peaks maksma? Ma ei aita lapsi ega kodutuid loomi, aga tegutsen selle nimel, et poliitikut saaksid aru avalikes huvides töötavate vabaühenduste (kirjeldatud) muredest ja vabaühendused mõistaksid, mida riik kavatseb ette võtta ühiskondlike probleemide lahendamiseks. Ma olen mingis mõttes tõlk ja lahenduste otsija. EMSLi eelarvest suh-

teliselt väike osa tuleb Siseministeeriumiga sõlmitud strateegilise partnerluse leppe kaudu. See lepe kirjeldab ühiseid eesmärke ja nende saavutamiseks tehtavaid tegevusi, millest osa on Siseministeerium delegeerinud EMSLile ja mida ta siis loogiliselt ka rahaliselt toetab. EMSLi eelarves on riigilt saadav tegevustoetus alla 20%, aga minu palk tuleb suures osas just sellest rahast.

Kui riik ei suuda välja mõelda, kellega vabaühenduste seast peaks suhtlema, siis saadab ta kirja või helistab vabaühendustele liitu, sageli otse mulle. Me püüame leida kõige sobilikuma partneri või vastame vabakonna eest ise, kui oleme kodanikuühiskonna arvamusi sel teemal juba aastate jooksul kogunud. Lisaks jälgime, mis avalikes huvides tegutsevate vabaühendustesse puutuvat on riigil teoksil ja plaanis, kaitseme kodanikuühiskonna tegutsemiskeskonda ning nagu loo alguses öeldud, mõtleme viisidele, kuidas vabaühenduste rahastamine kõige mõistlikumalt korraldata- tud oleks.

Mis on mõistlik?

Kuidas oleks mõistlik, on juba ammu kirjast rahastamise juhendmaterjal, mis valitsuses heaks kiidetud, kuid meie võitleme endiselt selle eest, et mõistlikkus juhendist pärisellu välja murraks ja tavaks muutuks. Rahastamise variraport võrdleski juhendit päriseluga: mõne lausega öeldult uurisime pea kõikide ministeeriumide rahastuspraktikat, Hasartmängumaksu Nõukogu (HMN) toimimist ja katuseraha jagamist. Ja mitte ainult ei uurinud, vaid panime ka ette, mida teha, et rahastamine oleks – nagu juhend soovitab – õiglane, läbipaistev, võrdselt kättesaadav, tõhus, seotud strateegiliste eesmärkidega; et rahastuse korraldamise oleks kaasatud ka seotud pooled ning et rahastamine edendaks ka ühenduste võimekust.

Ministeeriumid said variraportis konkreetseid soovitusi, mida oma rahastamiskorras muuta. Seni on iga ministeerium üsna iseseisvalt mõelnud, kuidas vabaühen-

dustega koostööd teha. Suurt plaani, mis ütleks, mis ja miks on need valdkonnad, kus riik näeb vajadust koostööks vabakonnaga, ei ole. Segamini on projektitoetused (loe: ühe konkreetse ürituse või tegevuse jaoks mõeldud rahasumma) ja tegevustoetused (loe: püsitoetus organisatsiooni toimimiseks ja tegevdamiseks, nt tegevjuhile või ekspordile palga ja kontori eest maksmiseks). Eraldi teema on teenuste ostmise, kus vabaühendus võib olla võitnud konkursi ka erasektoriga võisteldes, aga võib olla ka vähesel konkurentsiga teenusepakkuja rollis, *à la* naiste varjupaigad. Need kolm kategooriat on loodetavasti lähiajal ka riigi raamatupidamises selgelt eraldatud, mis võimaldab saada paremat ülevaadet ja hinnata rahastamise tõhusust. Variraport pakubki riigile võimalust suure plaani kujundamiseks ja rahastamise ümberkorraldamiseks vastavalt sellele.

Peamiselt poliitikutest koosneva HMNI praegusel kujul peame paremaks kaotada. Olulise osa rahastamisotsustest saavad paremini teha ministriumid ja nende allasutused. Praegu on poliitikutel, kel puudub sisuline pädevus, võimalus ümber tõsta ekspertide põhjendatud valikuid ning raha mittedaanutel pole võimalust saada tagasisidet, miks nende taotlus teisest halvem oli – nagu ka toetuse saajad ei tea, miks nende taotlus parem oli. Praegune HMN on vaikiv rahajagaja, kes ei selgita ega põhjenda otsuseid, aga ei uuri ka, kui tõhus rahastamine tegelikult oli ja millised muutusi saavutati.

Katuseraha rahastamismeetodina tuleb samuti kaotada. Riigieelarve II ja III lugemise vahel parlamendis jagatav “katuseraha” ei vasta mitte ühelegi rahastamise hea tava põhimõttele, puudub igasugune läbipaistvus või seos riiklike arengukavadega ning sellisel viisil süvendab see ainult võimalust, et tekiks “soosikud” ja vabaühenduste poliitiline rahastus.

Mis edasi saab?

Kohtume Hasartmängumaksu Nõukogust raha taotlenutega, et oleks kindel, et kõik võimalikud mured on jutuks võetud, ja ministriumidega, et leida poliitilist tahet ühiste murede lahendamiseks. Hoiame teid arengutega kursis ja pakume võimalust osaleda.

Hoi a silm peal: www.ngo.ee/rahapada.

EMSLi uudised

Kogukonnapraktika laieneb: noorus ei ole hukas, vaid sinu kogukonnas

Sügisel laieneb Kogukonnapraktika programm Ida-Virumaa, Võrumaa, Järvamaa ja Pärnumaa koolidesse ning sealsed vabaühendused saavad võimaluse piirkonna noori oma tegevustesse haarata. Kui oled huvitatud noorte kaasamisest, nende värskest pilgust ja värvikatest ideedest, siis loe lähemalt www.ngo.ee/kogukonnapraktika ja võta meiega ühendust!

Kogukonnapraktika senised tulemused on suurepärased: noored on uue kogemusega väga rahul, sest praktika käigus õpivad nad ennast ja oma tugevusi paremini tundma, saavad töökogemuse, teadvustavad varasemast enam oma võimalusi kohaliku elu arengut mõjutada ja näevad tegevusvõimalusi ka väljaspool era- ja avalikku sektorit. Õpetajad toovad välja, et praktika aitab õpilastel paremini mõista kodanikuühiskonna tähendust ja tähtsust ning vabaühenduste olemust. Vabaühendused kiidavad noori uute ja värske ideede eest ning on rõõmsad, et noored aitavad asju ellu viia.

Kogukonnapraktika viib juba kolmandat aastat gümnaasiumiõpilased ühiskonnaõpetuse aine raames koolikeskkonnast välja vabaühendustesse lühipraktikale, võimaldades noortel tutvuda sellega, kuidas Eestis kodanikualgatus korras suuri asju korda saadetakse, ja ka ise käed külge lüüa. Täna on EMSLi juhitud programmiga liitunud 12 kooli seitsmest maakonnast, 2015/2016. õppeaastal osales programmis 418 noort ja 104 vabaühendust.

Kogukonnapraktika programmi rahastab alates 2015. aasta kevadest Euroopa Sotsiaalfond Eesti Noorsootöö Keskuse ja Haridus- ja Teadusministeeriumi partnerluses.

EMSLi liitus mitmekesisuse kokkuleppega

EMSL liitus aprillis mitmekesisuse kokkuleppega, et kinnitada: meie jaoks on mitmekesisus ja võrdne kohtlemine tähtsad ning arvestame nende väärtustega suhtes nii töötajate, vabatahtlike kui ka liikmetega. Täna on kokkuleppega liitunud veel näiteks Kaubamaja, Eesti Energia, Suurbritannia Suursaatkond, JLP Kommunikatsioonibüroo, Teater NO99 ja paljud teised. Vabaühendusi on ettevõtete ja

riigiasutuste kõrval mitmekesisust edendavas kogukonnas vähe, kuid lisaks EMSLile leiab nimekirjast veel Eesti Puuetega Inimeste Koja, me liikmetest Eesti Juristide Liidu. Töö mitmekesisuse edendamiseks on protsess ja kui tahame muutust ühiskonnas, siis eeldab see paljude organisatsioonide kaasamõttlemist ja tööd. Vabaühenduste eetikakoodeksi (www.ngo.ee/eetikakoodeks) kõrval on kokkulepe nüüd teinegi väärtuste kogum, millele töökorraldust ja tegevuskava sättides mõelda. Vaata ja liitu ka: www.erinevusrikastab.ee

Vabakonna suvekool: Vihula, septembri kolmas nädal

Selle aasta vabakonna suvekool tuleb sügisem kui tavaliselt, aga see-eest ägedam, ootamatum, mitmekesisem. 16.–17. septembril olete oodatud Vihula mõisakompleksi, et vaadata silma tulevikule ja kõigele, mis see kaasa võib tuua – tehnikaimed, muutused organiseerumises ja kodaniku-riigi suhtes. Lisaks tsipake teraapiat, et jaks enne aastat 2041 päriselt otsa ei saaks. Registreerimise ja kava kohta lisandub jooksvalt infot ngo.ee/suvekool16.

EMSLi nõukogus uued inimesed

Maikuu lõpus toimunud üldkoosolekul valisid liikmed EMSLi nõukokku kolm uut ning tagasi kaks senist liiget ning nõukogu jätkab sellises koosseisus: Anneli Kana (Kodukant), Ivo Visak (Eesti Noorteühenduste Liit), Jannus Jaska (Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik), Madle Lippus (Linnalabor), Mari-Liis Jakobson (Avatud Eesti Fond), Margo Loor (Teeme ära!), Martin A. Noorkõiv (Domus Dorpatensis), Leena Kivisild (Ettevõtlike Naiste Assotsiatsioon), Liisa Past (Väitlusselts), Toomas Roolaid (Päästeliit).

Sünnipäevapidustused algavad Arvamusfestivalil

EMSL ei ole enam poisike ning 25. sünnipäev muudkui läheneb. Alustame sünnipäeva tähistamist Paides Arvamusfestivalil, kus reede, 12. augusti õhtul kell 18-19 ootame esimesi õnnitlejaid Euroopa Kodanike alale arutama seda, millele möödunud veerandsajale tagasi vaadates tänulikud oleme ning mida kodanikelikumistelt järgmisel veerandsajal oodata.

Sel korral ei tutvusta me üht EMSLi liiget, vaid uurime, mis saab, kui ports ühinguid seljad kokku paneb ja võrgustikuna ühiste sihtide suunas tööd teeb. Loomakaitsevõrgustiku loomisest, tööst ja hingamisest rääkis Loomuse tegevjuht **KADRI TAPERSON.**

Loomakaitsjad

võrgustiku võimust: koos saame kõvemat häält teha

Keda te võrgustikuna koondate ja keda esindate?

Üritame võrgustikuna koondada nii loomakaitse- kui ka loomaõigusorganisatsioone. Algul kutsusime liituma kõiki ühinguid, kelle tegevuses on n-ö loomakaitselist elementi, näiteks kasvõi abikoortega tegelejaid, aga praegu on jäänud loomakaitseorganisatsioonid, kes tegelevad ka loomade päästega, ja loomaõiguslikud organisatsioonid, mille huviorbiidis on rohkem need loomad, keda kasutatakse põllumajanduses ja meelelahutuses. Ka Varjupaikade MTÜ on kambas. Tegelikult on meie ühisnime-taja "loomakaitsjad" ja julgen öelda, et me kõik esindame loomi.

Miks on parem üks suur võrgustik, kus kümme eri organisatsiooni, kui lihtsalt kümme eri organisatsiooni, kes ju vahel ikka omavahel suhtlevad ja koostööd teevad?

Võrgustiku loomise eesmärk annab koostööle justkui parema vormi. Kui kellelegi on antud kohustus millegi aren-

damisega tegeleda, siis on see tegevus konkreetsem ja läbimõeldum. Nii lihtsalt on. Me suhtlesime omavahel küll, aga see oli ikka juhuslik ja mina nägin mitut inimest küll esimest korda sealsamas võrgustikulaua taga.

Inimlikku kontakti ei tohiks alahinnata: esimesel kohtumisel oli päris naljakaid momente, kus kohtusid inimesed, kes on aastaid telefoniga rääkinud või kelle puhul vähemalt mina olin kindel, et nad teavad üksteist, aga nii ei olnud.

Millised on eestkostetöös teie võimalused võrgustikuna, mida organisatsioonidel üksikuna ei oleks?

Meil on parem võimalus kõva häält teha. Ühised kirjad, kampaaniad, manifestid ja sõnumid on kindlasti mõjuvamad kui ühe organisatsiooni seisukohtade edastamine. Teine oluline asi on informatsioon, mida on mitme organisatsiooni peale kindlasti rohkem; loomakaitses on ju nn kaadri voolavus suur, vanad tegijad on erinevates organisatsioonides ja kogemusi ei vahetata piisavalt. Üks väga konkreetne teema, millega peame ühiselt edasi tegele-

ma, on koostisvalmidus: korralikke sisukaid koostisi, mida saaks igal ajahetkel läbi viia, saaksid välja töötada ja korraldada organisatsioonid ühiselt, mitte igaüks eraldi, sest inimestel lihtsalt ei ole aega ja ka teadmisi-kogemusi piisavalt. Paar väga konkreetset plaani on meil muidugi veel.

Millised on võrgustikutöö miinused?

Võrgustiku ehitamine annab juba isenesest tööd juurde, ühiste seisukohtadeni jõudmine võtab ka kindlasti rohkem aega kui omaette tegutsedes.

Milliseid erimeelsusi on partneritega ette tulnud ja kuidas need lahenevad?

Loomakaitse on nii tundlik ja keeruline valdkond, et eks erimeelsusi tuleb ikka ette, aga võrgustikuprojekti ajal justkui ei olegi olnud. Võrgustiku kokkukutsujad ootavad kokkutulnutelt muidugi alati rohkem, kui realselt toimub; kirjad võiksid kiiremini liikuda, vastused laekuda, osalemine intensiivsem olla jne. Lahendame otsekontaktidega: küsime, mis juhtus.

Miks te teistele võrgustikuks liitumist soovitate ja mida sellest oodata ei maksa?

See, et ühistevõrgustikes on jõud, ei ole ainult sõnakõlks, ühise energiaga saab mägesid liigutada, aga muidugi ei maksa imesid oodata, meie valdkond on ikka keeruline. Võrgustikutööga saab konkreetse ühisosa kaardistada, mis igapäevategevustes võib kaduma minna.

Millega te võrgustikus ei tegele ja mille jätab iga liikmesorganisatsiooni enda teha?

Eks igapäevatöö on oma teha, aga oleme kõik valmis üksteisele nõu andma ja infot jagama. Teine, mida me koos ei tee, on *fundraising*, ehkki nt "Ma armastan aidata" keskkond näitab midagi muud, aga sellesse keskkonda kuuluvad ainult mõned organisatsioonid, mitte kõik. Ja me oleme ideoloogiliselt ka erinevad ega katsugi ilmtingimata sarnaseks saada. Ühisosa on sellegipoolest suur: Eesti loomakaitse kultuuri tõstmine, inimeste teavitamine loomadest kui tundlikest olenditest, seaduste olemasolu ja toimimine jne.

Kuidas seadusandja võrgustikule vaatab?

Seadusandja jaoks on loomakaitseorganisatsioonide võrgustik vist veel nii uus asi, et nad ei ole meile veel kuidagi teisiti vaatanud. Küll aga on neis vist olemas kerge ootus, et äkki saab edaspidi asju ajada ühe organisatsiooniga, kuhu on kõik ühingu liitunud, sest nii oleks ju kergem. See on muidugi minu meelevaldne arvamus ja esialgu ei ole meil ka lausa ühise organisatsiooni loomist kavas. Kunagi võibolla on.

Jagatud vastutusega kipub tihti kaasas käima ootus, et keegi teine teeb töö ära ...

See on üks peamisi probleeme ju iga organisatsiooni või projekti või protsessi juhtimisel. Eestvedajat ja peamist vastutajat on tõesti vaja ja eks eestvedajast sõltub, kuidas edaspidi ka vastutust jagatakse. Ütleksin, et see protsess on meil veel pooleli.

EMSLi liikmete uudised

Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus

(ENUT) kuulutas välja 2016. aasta parima sooteadliku MTÜ, milleks on Eluliin. Konkursi "Parim sooteadlik MTÜ" eesmärgiks on väärtustada meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtteid, toetada soolist võrdõigusslikkust kujundavaid hoiakuid ning avaldada tunnustust neile organisatsioonidele, kes oma tegevuses järgivad nüüdisaegse jätkusuutliku kodanikuühiskonna põhimõtteid. MTÜ Eluliin abistab üksikuid, masendunud ja enesetapumõtete inimesi ning pakub psühholoogilist ja sotsiaalset nõustamist erinevatele sihtrühmadele (inimkaubandusohvrid, prostitutsiooni kaasa-tud, sõltuvusega isikud, HIV-positiivsed isikud).

Hulk Eesti vabaihendusi, kelle seas paljud EMSLi liikmed – **Eesti Seksuaaltervise Liit, Eesti Assotsiatsioon Anti-AIDS, Eesti Inimõiguste Keskus, Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus, MTÜ Mondo, Terve Eesti SA** –, kirjutasid avaliku pöördumise Riigikogu esimehele Eiki Nestorile, et pöörata tähelepanu Riigikogu tegevusetusele HIV epideemiaga võitlemisel.

Eesti on Euroopa Liidus jätkuvalt esikohal uute HIV juhtude arvu poolest. 2015. aasta novembris HIV testimisnädalal toimus vabaihenduste eestvedamisel mitu ümarlauda HIV teemaga tegelevate organisatsioonide, meditsiinitöötajate ja Riigikogu esindajate vahel, mille aruteludel jõuti ettepanekute ning ideedeni, kuidas epideemiale piir panna. Ideede elluviimise, strateegia koostamise ja teemaga edasi tegelemise olulise sammuna nähti Riigikogus HIV probleemkomisjoni loomist. Avalikus kirjas väljendati rahulolematust, et komisjoni pole loodud ja protsess on seiskunud.

Kevadel korraldas **Eestimaa Looduse Fond** viiendat korda aktsiooni "Konnad teel(t)", mille eesmärk on pöörata tähelepanu rände ajal maanteedel massiliselt hukkuvatele kahepaiksetele, tõsta inimeste teadlikkust looduses olulist rolli mängivatest kahepaiksetest ning teada saada konnade rändepaikadest terves Eestis. Aktsiooni jooksul toimus 18 konnatalgut üle terve Eesti, vabatahtlikud käisid talgutel 360 korda ning päästsid elu 10 113-l pulmapaikadesse teel olnud kahepaiksel.

Junior Achievement Eesti korraldatud õpilasfirmade võistlusel valiti parimaks õpilas-

firma Spoony, mis toodab šokolaadikuubikuga lusikaid. Lusikaid kuumas piimas lahustades saab valmistada mõnusa šokolaadijoogi. Vanalinna Hariduskolleegeiumi ja Gustav Adolphi Gümnaasiumi õpilasfirmasse kuuluvad Juhan Kokla, Kaspar Kuus, Hannah Caroline Segerkranz ja Christopher Roosla. Žürii hindas väga tugevat meeskonda ja suurt käivet – kakaojoogi valmistamiseks mõeldud lusikaid suutsid noored müüa ligi 9000 euro eest.

Lastekaitse Liit ning Valio Eesti aitavad "**Liblikaefekti**" kampaania abil trennis käia nendel lastel, kel seni pole selleks võimalust olnud. Liikumine ning veelgi olulisemana harjumus regulaarselt liikuda on üks olulise- maid tervisliku eluviisi komponente ning just seepärast otsustati ühiselt toetada spordiga tegelemist. Alma liblikaga kohupiimakreemide müügi pealt kogunenud heategevussumma eest makstakse toetuse saajate valitud treeningu aastamakse ning lapsed saavad aasta aega käia trennis, ilma et peaks finantseeringu pärast pead murdma ja südant valutama.

YFU Eesti otsib peresid vahetusõpilasi vastu võtma! Youth For Understanding (YFU) on rahvusvaheline mittetulundusorganisatsioon, mis pakub haridusliku eesmärgiga kultuurivahetusprogramme gümnaasiumiealistele enam kui 60 riigis, nende seas ka Eestis.

Kas tead, et Eestimaal on pere, kes võtab sel suvel juba üheksanda vahetusõpilase? Ka neid, kelle kodud ootavad oma kolmandat või viiendat, on üha enam. Sellest kogemusest võidavad kõik – see on koos kasvamine ja arenemine, aga ka suurepärane võimalus leida uus pere väljaspool Eestit. Kui olete olnud vahetuspere, võib garanteerida, et kusagil Austrias või Mehhikos ootab teid külla perekond, kes on teile elu lõpuni tänulikud, et nende võsukese üheks aastaks oma koju võtsite.

Teismelise arengusse panustamine paneb pere kindlasti proovile, aga kasvatab ja näitab, mis on teie tugevused ning mida saab ühelt võõramaalaselt juurde õppida. Ja inime- ne õpib ju ometigi kogu elu.

Tahad olla osa? Kandideeri vahetuspereks ja elamusterohke aasta on garanteeritud.

www.yfu.ee

Saada meile oma uudiseid!
info@ngo.ee

Tallinna Ülikooli rahvusvaheliste sotsiaaluuringute keskuse teadur Gerli Nimmerfeldt vaeb vene töökeeltega vabaühenduste uuringu põhjal, kas venekeelseid ühendusi peaks aitama eestikeelsetest eraldi või piisab, kui vabaühenduste võimekuse tõstmise ressurss on kõigi jaoks võrdselt olemas.

Venekeelsed ühendused*

Kas nad vajavad erikohtlemist või toimivad samamoodi nagu eestikeelsed?

Eesti vabaühenduste tegevusvõimekuse uuringu¹ eesmärgiks oli analüüsida kodanikuühenduste tegevusvõimekust ja seda mõjutavaid tegureid: erineva töökeelega ühendusi võrreldi küsitlusandmete põhjal, hinnangu andsid valdkonnaga seotud eksperdid ning edukate ja toimekate venekeelsete vabaühenduste esindajad.

Eestis tegutseb eri valdkondades väga erinevate eesmärkidega ühendusi. Vabaühenduste tegevusvõimekuse all mõistetakse just ühenduste suutlikkust endale seatud eesmärgi ellu viia. Kodanikuühiskonna kui terviku arengu seisukohast on oluline senine mitmekesisus säilitada ja edasiste sammude planeerimisel arvestada ühtviisi väiksemate ja suuremate, kitsama ja laiemaga tegevusulatuse ja suunitlusega ühenduste toetamise ja arendamisega.

Tulenevalt Eesti elanikkonna etnilis-kultuurilisest koosseisust on venekeelsetel ühendustel Eesti kodanikuühiskonnas täita väga oluline roll: kaasata ühiskonnaellu venekeelseid elanikke ja seeläbi panustada kodanikuühiskonna arengusse. Eestikeelsetel ühendustel puuduvad sageli oskused, teadmised ja kogemused, aga ka tahe venekeelset sihtrühma kaasata. Seega panustades olemasolevate venekeelsete ühenduste tegevusvõimekuse arendamisse ja kaasa aidates uute vabaühenduste loomisele venekeelsete elanike poolt (näiteks noorte kodanikuhariduse, meedias edulugude kajastamise kaudu kodanikualgatusele innustamise ja motiveerimise abil vms), suunatakse ressursse otseselt kodanikuühiskonna kui terviku arendamisse. Kas selleks on aga vaja eraldi või ekstra venekeelseid arenguprogramme ja taotlusvoore, on kahe otsaga asi.

Erik Peinar

Erikohtlemist ei ole vaja ...

Uuringu tulemuste kohaselt ei erine vene töökeelelega ühenduste tegevusvõimekus eesti töökeelelega ühenduste omast süstemaatiliselt: nende seas on samuti kui eestikeelsetegi seas rohkem ja vähem võimekaid ja edukaid ühendusi. Suuresti sarnased on nii rõõmud kui ka mured.

Peamised erinevused ühenduste tegevusvõimekuses avalduvad ühenduste vanuse, suuruse ja asukoha vaates. Samuti selgub, et vabaihenduste tegevusvõimekust mõjutavad samad tegurid ja samal moel, töökeelele vaatamata.

Seega on alustavatele ja nõrgematele ühendustele ning neile, mille eestvedajad ei valda vabalt eesti keelt, mõeldud vene-

keelsed arenguprogrammid, koolitused, nõustamine ja teised tugiteenused sama olulised, kui seda on eestikeelsed tugiteenused eesti töökeelelega ühendustele. Venekeelsete ühenduste tegevusvõime tõstmiseks ei ole aga vaja välja töötada eraldi spetsiifilisi programme, vaid osutada teatud vabaihenduste tegevust toetavaid tugiteenuseid vene keeles.

... kuid kasu on koostööst kahe keeleruumi vahel

Samas näitasid edukate ühenduste esindajatega läbiviidud intervjuud, et tegutsevate ja kogemustega ühenduste edasise arengu võtmeks on pigem erineva töökeelelega ühendusi koondavad ja ühendavad programmid, koolitused, üritused jne, aga ka valdkondlikud katusorganisatsioonid, mis tegeleks ühise ja ühtse infovälja loomise ja hoidmisega.

Informatsiooni ülekülluse tingimustes aitaksid katusorganisatsioonid valdkonna süstematiseeritud asja- ja ajakohast infot kõigile ühtviisi kättesaadavaks tehes kaasa nii eesti-, vene- kui ka kakskeelsete ühenduste tegevusvõime tõstmisele. Erineva töökeelelega ühendusi ühendava katusorganisatsiooni kaudu ühise kommunikatsiooniruumi loomine oleks ühtlasi ka lähtekohaks tihedamale koostööle eesti- ja venekeelsete ühenduste vahel.

Seega võiks ka öelda, et alustavaid ja

vähesema tegevussuutlikkusega ühendusi peaks venekeelsete tugiteenustega aitama, samas kui kogenenumate ja edukamate tegevusvõime tõstmisel oleks oluline just eri töökeeltega ühendustele suunatud ühiste ja ühendavate programmide olemasolu ja sisuliselt kakskeelsete katusorganisatsioonide toimimine. Viimased oleksid ühtlasi olulised ka nõrgemate ja alles alustavate ühenduste tegevusvõimekuse tõstmisel, ühenduste töökeelest sõltumata.

¹ Nimmerfeldt, G. (toim) (2016) Eesti vabaihenduste tegevusvõimekuse uuring: vene töökeelelega ühendused võrdluses ja süvitsi. Tallinn: Tallinna Ülikool, SA Kodanikuühiskonna Sihtkapital. Uuringu raport jmt on kättesaadav RASI lehel: www.tlu.ee/et/ytirasi/repositoorium/tegevusvoimekuse-uuring ja ka KÜSKI lehel uuringute alt: www.kysk.ee/arengu-abimaterjalid.

Eestis tegutsevad vabaihendused kasutavad organisatsiooni sise- ja välissuhtluses ning oma töö korraldamisel erinevatel tasanditel (kohalik, üleriigiline, rahvusvaheline) ja koostöös erinevate partneritega (kodanikuühiskonnas, era- ja avalikus sektoris) suuremal või väiksemal määral erinevaid keeli. Uuringu lähteülesandest ja küsitlusuuringu andmete iseloomust tulenevalt jagati vabaihendused kolme analüütilisse kategooriasse vastavalt sellele, kas ja kuidas nad kasutavad oma igapäevases töös peamiselt eesti või vene keelt, ning võrdlevalt analüüsiti eestikeelsete, venekeelsete ja kakskeelsete ühenduste karakteristikuid ja tegevusvõimekuse näitajaid. Selline rühmade nimetamine on tinglik ega tähenda sugugi, et sel moel rühmitatud ühendused oma töös muid keeli (sh inglise, saksa jne) ei kasutaks.

Горы сворачивают люди, а не организации

Стр. 8-13

Цифры говорят, что в НКО все меньше юридических членов, и эта тенденция заметнее с каждым годом. На практике же мы видим, что самих гражданских инициатив становится больше. В современном мире активисты не спешат связывать себя с конкретной организацией, а скорее участвуют во многих близких сердцу начинаниях, пишет Мари Ео Сарв.

В последние годы в Эстонии увидели свет так много инициатив, как никогда раньше. Они сплотили людей, вывели их на улицы или в социальные сети, объединили различных активистов, граждан и организации. При этом, статистика говорит, что непосредственно в гражданских объе-

динениях активных участников становится все меньше. Ситуация, по мнению профессора Хейдметса, схожа во всех общественных секторах и развитых странах, а причина кроется во все большем изменении границ и растущем многообразии. “Раньше жизненный путь человека был выстроен так: получаешь профессию, работаешь в этой сфере и выходишь на пенсию. Параллельно еще можешь петь в хоре. И на этом все. Теперь таких историй все меньше”, - говорит Хейдметс. По его мнению, ход данному процессу был дан с изменением рынка труда: больше нельзя быть уверенным, что через 60 лет твоя профессия будет востребована. Одновременно с этим стираются границы между домом и офисом - раньше офис по комфорту сильно отличался от дома, теперь же все чаще появляются диваны, уютные комнаты и даже возможность

взять с собой собаку. Все больше людей говорит про себя “я занимаюсь проектами”, а не “я - сапожник”, и эта широта определения своей идентичности приходит и в гражданское общество. Люди не занимаются только одним проектом, а скорее заинтересованы в работе сразу нескольких организаций (или в решении проблемы и без организации).

Что же делать организациям? Стоит помнить, что желание помочь и искренняя заинтересованность в решении вашей проблемы не ограничиваются только кругом ваших членов. Хелен Талелаэв стояла во главе Объединения ЛГБТ Эстонии как раз в момент обсуждения закона о сожительстве в Рийгикогу. Чтобы тема получила более широкое освещение, и чтобы привлечь больше единомышленников, Хелен встретила со множеством организаций и активистов, призывая их активно высказывать свое мнение. По мнению Хелен, важно исходить из желания достигнуть поставленной цели, а не желания быть в прессе и на первом плане. Конечно, стоит стремиться к тому, чтобы и ваша организация была заметна, иначе потом вас не будут связывать с успехом, но в конечном итоге именно цель организации становится основополагающим критерием.

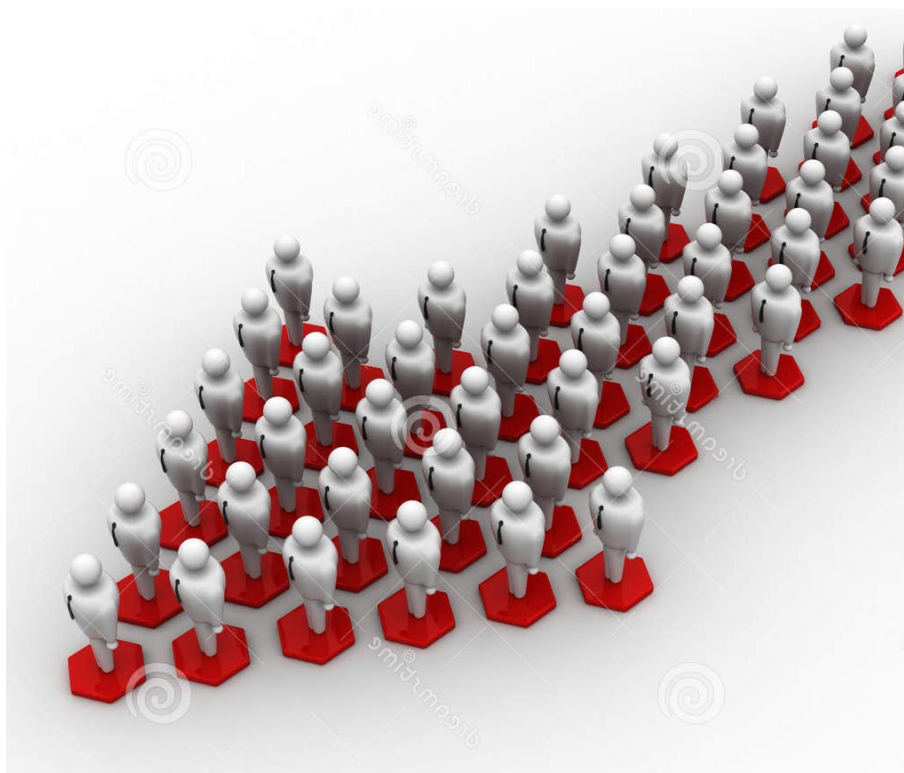
Что же делать активистам? Честно оценивать свои возможности и смело уходить, когда видите, что не хватает сил, времени или искорки в глазах. Проблем, начинаний и организаций много, но в сутках по-прежнему 24 часа, поэтому необходимо определиться, кому сколько времени вы можете уделять. И потом, иногда уже только финансовое пожертвование будет достаточным для конкретно данной инициативы.

Как привлекать к своей работе? Некоторые советы

Стр 30-31

Как при помощи кампаний и привлечения общественного внимания завоевать расположение и поддержку? Особенно сейчас, когда есть столько конкурирующих начинаний?

Проанализируйте. Ничего нельзя делать впопыхах. Вначале продумайте, в чем проблема, почему она уже не была решена? Определитесь, кто будет на вашей стороне, а кто - против? После этого определите круг вовлеченных в ситуацию людей и организаций.

Где найти новых членов? Сначала определите, кто именно вам нужен: какова роль этих людей и их навыки? С какими сложностями при общении вы можете столкнуться? После этого составьте план - где нужны вам люди обитают, чем можно их завлечь, и что станет тем основным, что свяжет вас одной целью?

Как мобилизовать толпу? Помните, у вас ограниченное время, пока проблема еще действительно актуальна и ее можно решить. Продумайте посыл, который затронет сердца людей, будет однозначным и конкретным. Призывая действовать, не обвиняйте людей, а скорее мотивируйте позитивными сообщениями. В процессе снабжайте людей новыми знаниями.

Как сохранять мотивацию? Необходимо помнить и ясно показать, что мнение людей важно, что от их участия именно сейчас что-то зависит, и что они нужны вам. Поддерживайте, выслушивайте, хвалите, вовлекайте в создание общего обращения или акции, не бойтесь конфликта с оппо-

нентами и стремитесь на его базе создать дискуссию.

Какова роль социальных сетей? Социальные сети действительно оказывают влияние на поведение людей в "оффлайне", но скорее спланируют молодежь. И не забудьте, что любая инициатива в социальных сетях так же требует планирования и внимания. Социальные сети лучше подходят для сплочения во благо гражданской инициативы, а не политический.

Русскоязычные объединения: нуждаются ли они в особом подходе, или схожи полностью с эстонскими? Стр 40-41

Исследователи Таллиннского университета провели осенью 2015 г. исследование среди русскоязычных объединений на предмет их дееспособности, т.е. насколько они могут достигать поставленных целей. Русскоязычные объединения выполняют очень важную роль - они привлекают к участию в гражданском обществе русскоязычных жителей, а значит, тем самым, развивают гражданское общество в целом. Но отдельный вопрос, надо ли создавать для русскоязычных объединений свои программы и конкурсы финансирования?

Отдельного отношения не надо...

потому что из исследования следует, что систематических отличий в зависимости от языка деятельности нет. Основные отличия заметны между организациями разного возраста, размера и расположения. Соответственно, и эстонским, и русским организациям нужны одни и те же программы развития, тренинги и сборники. Чтобы помочь избавиться от проблемы незнания языка, необходимо оказывать консультационные услуги на русском.

... польза, однако, заметна от сотрудничества с обеими языковыми группами. Проведенные с успешными НКО интервью показали, что для дальнейшего развития уже действующих организаций сильную поддержку окажут двуязычные и совместные программы развития, обучения, мероприятия, зонтичные организации и инфообмен, что поможет объединить разные языковые группы. Именно наличие зонтичных организаций (не по языковому принципу, а по сфере деятельности) поможет избежать наличия слишком большого количества информации и путаницы. При этом такие организации смогут объединить между собой разные языковые группы.

Fotonäitus

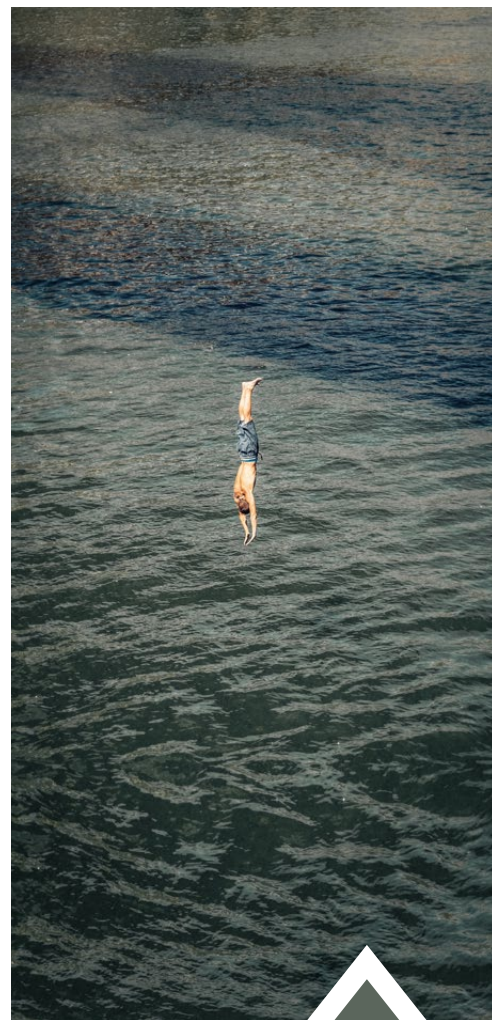
“Kas keegi teine ei võiks aidata?”

Fotonäitus “Kas keegi teine ei võiks aidata?” kujutab 41 Eesti heategevusorganisatsiooni elu läbi Iris Kivisalu kaamerasilma. Pildistatud vabaühendusi ühendab Heateo Sihtasutuse ja Swedbanki annetuskeskond “Ma armastan aidata”.

Fotonäitust on võimalik külastada alates 27. juunist Pärnus, seejärel Kärldlas ja Jõhvis, Arvamusfestivali ajal Paides ning augustis veel Tartus ka.

Täpsemalt uuri veebist: armastanaidata.ee

Vaata ka lk 22-23

SA Pelgulinna Sünnitusmaja Toetusfond

Enamik lastest sünnib siia ilma õigeaegselt ja tervena, aga mitte kõik. Enneaegsete beebide jaoks on eluliselt tähtis nüüdisaegse tehnoloogia parim abi, sest need masinad hoiavad elu. Intensiivravis viibiva beebi ema ei saa olla oma lapsega kahekesi ning äsja sünnitanud naine peab ööpäev läbi sõeluma maja mitme korruse vahet, sest puuduvad sobivad perepalatid. Nende loomine on hetkel Pelgulinna Sünnitusmaja toetusfondi eesmärk number üks. www.armastanaidata.ee/synnitusmajatoetus

Eestimaa Looduse Fondi Teeme Ära talgupäeva meeskond toob merekultuuriaastal koostöös Päästeametiga ühe põhiteemana fookusesse veeohutuse, sest traagiliste veeõnnetuste ärahoidmiseks saavad inimesed palju ühiselt teha. Eestis on palju veekogusid, mille äärde ei palgata tõenäoliselt kunagi vetelpäästjat ja kus ohutus sõltub inimesest endast. Seetõttu innustavad talgupäevade korraldajad kogukondi paigaldama oma kodupaiga ujumiskohtade lähedusse lihtsa abinõuna veeohutuse stende. Kui õnnetus peaks siiski juhtuma, võivad päästerõngas ja õiged päästevõtted aidata elusid säästa.

www.armastanaidata.ee/teemeara

Eesti Vähihaigete Laste Vanemate Liit

loodi 1992. aastal, et pakkuda tuge vähihaigete laste vanematele. Lapse haigestumine on kogu perekonnale väga raske kogemus, sellises olukorras on igasugune, aga eelkõige hingeline abi väga vajalik. Liidu moodustavad inimesed, kellel on sarnane kogemus, kes teavad, millest nad räägivad, ja kellel on soov aidata. Detsembris toimus liidu järjekordne jõulupidu Tartu loodusmajas. www.armastanaidata.ee/vahilapsed